

Latvijas
kvalifikāciju
ietvarstruktūra

Eiropas
kvalifikāciju
ietvarstruktūra

POLITIKA UN INSTRUMENTI PROFESIONĀLO KVALIFIKĀCIJU SALĪDZINĀŠANAI UN ATZĪŠANAI EIROPĀ

Pārskats

Vasilios Simeonidis [*Vasileios Symeonidis*]
Karita Blomkvista [*Carita Blomqvist*]

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

First published in English as:

Policies and tools for comparing and recognising VET qualifications in Europe: an overview.
Publications Office of the European Union.

© Cedefop, 2025.

Latvian translation: © Academic Information Centre, 2026.

Responsibility for the translation lies entirely with the Academic Information Centre.

Adrese:

Nacionālais koordinācijas punkts EKI

Vaļņu iela 2, Rīga LV-1050

E-pasts: nkp@aic.lv

<http://nki-latvija.lv>

Šis tulkojums veikts ar Eiropas Komisijas projekta „*EQF National Coordination Point and National Europass Centre - Latvia*” (Nr. 101162900) atbalstu.

Lūdzam šo publikāciju citēt šādi:

Symeonidis, V. & Blomqvist, C. (2025). Policies and tools for comparing and recognising VET qualifications in Europe: an overview. Cedefop working paper.

Publications Office of the European Union. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/3747518>

Pateicības

Šo darba dokumentu sagatavojuši Cedefop eksperti [Vasileios Symeonidis](#) un [Carita Blomqvist](#) no Cedefop Profesionālās izglītības un kvalifikāciju departamenta. Autori vēlas pateikties Jensam Bjornavoldam (*[Jens Bjørnåvold]*, neatkarīgam pētniekam/konsultantam) par viņa iepriekšējo konceptuālo darbu kvalifikāciju salīdzināšanas jomā, kā arī par viņa iniciatīvu turpināt analizēt un pētīt šo tematu.

Darba dokumentu recenzēja [Zelda Azara](#) [*Zelda Azzarà*], Cedefop eksperte, un Jensam Bjornavoldam no Agderes Universitātes [*University of Agder*].

Pateicība pienākas arī visiem ReferNet aptaujas respondentiem, kuri veltīja savu laiku un sniedza vērtīgas zināšanas un pieredzi par šo tematu, kā arī [Ioannis Katsikis](#) [*Ioannis Katsikis*], Cedefop ekspertam un *ReferNet* koordinatoram, par procesa koordinēšanu un atbalstu.

Vasilioss Simeonidis [*Vasileios Symeonidis*]

Profesionālās izglītības un kvalifikāciju departaments – Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs (Cedefop), Saloniki, Grieķija

E-pasts: vasileios.symeonidis@cedefop.europa.eu

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3173-3560>

Karita Blomkvista [*Carita Blomqvist*]

Profesionālās izglītības un kvalifikāciju departaments – Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs (Cedefop), Saloniki, Grieķija

E-pasts: carita-susanne.blomqvist@cedefop.europa.eu

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-0944-6484>

Cedefop darba dokumenti galvenokārt ir paredzēti pētniekiem, politikas veidotājiem un Eiropas ieinteresētajām pusēm profesionālās izglītības, prasmju un kvalifikāciju jomā. Tajos tiek prezentēti uz politikas veidošanu orientētu pētījumu rezultāti pirms to zinātniskās recenzēšanas un publicēšanas zinātniskajos žurnālos.

Šajā dokumentā paustie uzskati un viedokļi ne vienmēr atspoguļo Cedefop oficiālo nostāju. Cedefop darba dokumenti var tikt pārskatīti un pilnveidoti. To mērķis ir izplatīt plašākai auditorijai Cedefop pētījumu sākotnējos rezultātus, veicināt diskusiju un iegūt vērtīgu atgriezenisko saiti. Dokumenta saturs nav rediģēts un nav izgājis Cedefop redakcionālā dienesta valodisko korektūru.

Saturs

1. NODAĻA	5
Ievads	5
2. NODAĻA	7
ES politikas konteksts un Cedefop ieguldījums	7
3. NODAĻA	10
Pētījuma mērķi un metodes	10
4. NODAĻA	13
Profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas caurskatāmības instrumentu apzināšana	13
4.1. Caurskatāmības instrumentu SVID analīze	13
4.1.1. Direktīva 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju	13
4.1.2. Eiropas reģiona konvencija par to kvalifikāciju atzīšanu, kas saistītas ar augstāko izglītību	15
4.1.3. Padomes lēmums par to, kā sekmēt kvalifikāciju un ārvalstīs pavadītu mācību periodu rezultātu automātisku savstarpēju atzīšanu	17
4.1.4. Padomes lēmums par neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu	17
4.1.5. Padomes lēmums par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru mūžizglītībai	18
4.1.6. <i>Europass</i> , Eiropas mācīšanās modelis un Eiropas prasmju, kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikācija	20
4.2. Gūtās atziņas par caurskatāmības instrumentu izmantošanu	21
5. NODAĻA	23
ReferNet aptaujas secinājumi	23
5.1. Aptaujas rezultātu tematiskā analīze	23
5.1.1. Pārvaldības struktūras	23
5.1.2. Caurskatāmības instrumentu ieviešana valsts līmenī	24
5.1.3. Izplatītākā kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšana prakse	25
5.2. Gūtās atziņas par <i>ReferNet</i> aptauju	28
6. NODAĻA	30
Izvērtējums un secinājumi	30
6.1. Galvenie vēstījumi	30
6.2. Nepieciešamība nodrošināt pamatjēdzienu konsekventu lietojumu	32
6.3. Ietekme, praktiski īstenojamas atziņas un turpmākie darbības virzieni	33
Saīsinājumi	38
Bibliogrāfija	39
Tabulas	
Tabula 1. Praktiski īstenojamas atziņas par profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanu un atzīšanu	35

1. NODAĻA

Ievads

Prognozētais ES darbaspējas vecuma iedzīvotāju skaita samazinājums par 57,4 miljoniem līdz 2100. gadam (Eiropas Komisija, 2023b) un fakts, ka aptuveni 24 miljoniem cilvēku vecumā no 20 līdz 64 gadiem joprojām ir neapmierinātas nodarbinātības vajadzības (Eurostat, 2024), liecina par nepieciešamību maksimāli izmantot vienotā tirgus potenciālu, pilnībā nodrošinot darba ņēmēju brīvu pārvietošanos, kā to paredz Prasmju savienības (*Union of Skills*) trešais pīlārs (Eiropas Komisija, 2025). ES iekšējā darbaspēka mobilitāte var palīdzēt mazināt darbaspēka trūkumu, izmantojot ievērojamu līdz šim vēl neizmantota talanta potenciālu, tostarp kompetences, kas apgūtas dažādos kontekstos, ārvalstīs vai formālās, neformālās un ikdienējās mācīšanās ceļā. Tādēļ ir svarīgi nodrošināt kvalifikāciju vieglu salīdzināšanu un atzīšanu dažādās valstīs un iestādēs, līdz ar to nodrošinot izglītības guvēju prasmēm un kompetencēm atbilstošu nodarbinātības un mācīšanās iespēju pieejamību.

Kvalifikāciju salīdzināšanas mērķis ir noteikt atšķirības un līdzības starp izglītības programmām, tādējādi veicinot prasmju uzkrāšanu un atzīšanu dažādās iestādēs un valstīs. Ja kvalifikāciju salīdzināšanas rezultātā tās tiek atzītas, izglītības guvējs var pilnvērtīgāk izmantot esošās izglītības un mācību sistēmas un aktīvāk iesaistīties mūžizglītībā. Proti, kvalifikāciju atzīšana nodrošina piekļuvi darba tirgum, ļaujot darba devējiem pienācīgi novērtēt izglītības guvēju prasmes un kvalifikācijas. Tomēr jēdziena “atzīšana” definēšana profesionālās izglītības kontekstā ir sarežģīta dažādu valstu atšķirīgās izpratnes un standartu dēļ (BRAVO, 2024).

Šajā pētījumā izmantota 2017. gada Padomes Ieteikumā par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru (EKI) minētā definīcija, saskaņā ar kuru “mācīšanās rezultātu oficiāla atzīšana” ir process, kurā kompetenta iestāde piešķir oficiālu statusu iegūtajiem mācīšanās rezultātiem turpmāku mācību vai nodarbinātības vajadzībām (Eiropas Savienības Padome, 2017), piešķirot kvalifikāciju, validējot neformālo un ikdienējo mācīšanos un piešķirot līdzvērtību vai kredītpunktus. Lai gan ar “kompetento iestādi” bieži vien saprot valsts pilnvarotu institūciju, šajā pētījumā šis jēdziens interpretēts plašāk, ietverot darba devējus, kuri nereglamentētajā darba tirgū var pildīt kvalifikāciju atzīšanas funkciju.

Aizvien biežāk nepieciešams atzīt ārvalstī iegūtas kvalifikācijas, jo reglamentēto profesiju skaits ES dalībvalstīs ir pieaudzis no 5400 (2016. gadā) līdz 5700 (2023. gadā) (Eiropas Revīzijas palāta, 2024). Lai gan reglamentētajās profesijās kvalifikāciju atzīšana ir obligāta, nereglamentētajā darba tirgū tā ne vienmēr ir nepieciešama. Dažās valstīs darba devēji ārvalstīs iegūtas kvalifikācijas izvērtē personāla atlases procesā, savukārt citās valstīs darba devējiem vai kvalifikāciju ieguvušajām personām ir pieejami kvalifikāciju novērtēšanas vai atzīšanas pakalpojumi, kas ļauj iegūt personāla atlasei vai karjeras attīstībai noderīgu informāciju. Neraugoties uz to, ka Kopenhāgenas procesā jau 2002. gadā tika uzsvērtā kvalifikāciju caurskatāmības un atzīšanas nozīme, joprojām pastāv zināmi šķēršļi, kas ierobežo nodarbinātības iespēju pieejamību un uzņēmumu spēju piesaistīt dažādus talantus. Šos šķēršļus vēl jo vairāk pastiprina vienotas Eiropas līmeņa pieejas trūkums un kvalifikāciju atzīšanas procesu sarežģītība.

Grūtības kvalifikāciju salīdzināšanā un atzīšanā saistītas ne tikai ar konceptuāliem, bet arī ar tehniskiem, procesuāliem un politiskiem aspektiem. Politiskā nevēlēšanās īstenot pārmaiņas kavē šo procesu, jo šķēršļu novēršanai nepieciešami gan likumdošanas, gan finansiāli pasākumi. Bieži vien iestāžu prioritātes gūst virsroku pār izglītības guvēju vajadzībām, un uzsvars uz nacionālajām programmām, kuras katras valsts ieskatā ir unikālas, mazina citu valstu uzticību. Lai pieņemtu atšķirības starp kvalifikācijām, atkārtoti jāizvērtē sen iesakņojušies uzskati par konkrētu izglītības sistēmu vērtību un kvalitāti, kas var radīt spriedzi.

Turklāt nākas saskarties arī ar tehniskām problēmām, tostarp standartizētas un aktuālas informācijas trūkumu par kvalifikācijām un neskaidriem kvalifikāciju atzīšanas procesiem. Pārejai uz mācīšanās rezultātos balstītu kvalifikāciju salīdzināšanu ir izšķiroša nozīme, taču iestāžu un valstu atšķirīgā prakse rada būtiskus šķēršļus. Šo procesu vēl jo vairāk sarežģī regulējumu un instrumentu sadrumstalotība un jau izstrādāto caurskatāmības instrumentu nesaskaņotība (*Bergan un Blomqvist, 2014; Cedefop, 2024b; Eiropas Komisija, 2017; Schuster, Vincenza Desiderio un Urso, 2013*).

Ir svarīgi pārvarēt šos šķēršļus, lai izveidotu taisnīgu un caurskatāmu kvalifikāciju atzīšanas sistēmu, kas ļautu stiprināt izglītības guvēju iespējas, veicināt sabiedrības attīstību un uzlabot darba tirgus efektivitāti. Šajā dokumentā sniegts pārskats par politiku un instrumentiem profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanai un atzīšanai Eiropā, galveno uzmanību pievēršot ES caurskatāmības instrumentiem un attiecīgo valstu iesaistīto pušu skatījumam. Izšķir trīs savstarpēji saistītus lēmumu pieņemšanas līmeņus: makrolīmenis (Eiropas līmeņa sistēmas), mezolīmenis (īstenošana valsts/ reģionālajā līmenī) un mikrolīmenis (ietekme uz izglītības guvēju). Makrolīmenī Eiropas iniciatīvas nosaka plašāku kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas kontekstu. Mezo-līmenī notiek politikas īstenošana nacionālajā vai reģionālajā līmenī, un [ReferNet](#) aptauja sniedz ieskatu par dažādu valstu izmantoto praksi. Savukārt mikrolīmenī priekšplānā izvirzīta izglītības guvēja pieredze mācīšanās rezultātu uzkrāšanā un kvalifikāciju atzīšanā, kurā iesaistīti dažādi dalībnieki, sākot no iestādēm līdz pat darba devējiem. Šī dokumenta mērķis ir palīdzēt iesaistītajām pusēm pieņemt pārdomātus lēmumus par kvalifikāciju atzīšanas praksi, instrumentiem un metodēm, kā arī uzsvērt nepieciešamību izstrādāt vienotu Eiropas līmeņa pieeju profesionālo kvalifikāciju atzīšanai. Lai gan dati individuālā līmenī netika apkopoti, secinājumi balstīti uz esošajiem caurskatāmības instrumentu novērtējumiem.

2. NODAĻA

ES politikas konteksts un *Cedefop* ieguldījums

Līdz ar Romas līguma noslēgšanu 1957. gadā pamazām tika mazināti šķēršļi brīvai personu kustībai, ieviešot noteikumus par pašnodarbināto personu un pakalpojumu sniedzēju profesionālo kvalifikāciju savstarpējo atzīšanu (66. pants). Tomēr šie noteikumi neattiecās uz algotiem darbiniekiem, kuri ir galvenā profesionālās izglītības mērķgrupa. Turpmākajos gados šis jautājums tika plaši apspriests, līdz saskaņā ar 1963. gada Padomes lēmumu pamatprasību saskaņošana un kvalifikāciju savstarpēja atzīšana tika oficiāli noteiktas par Kopienas rīcības mērķiem attiecībā uz algotiem darbiniekiem (*Koelink*, 1992). Jēdziens "salīdzināmība" tika ieviests ar 1974. gada Padomes rezolūciju.

1975. gadā pieņemtajā *Cedefop* dibināšanas regulā tika uzsvērts tā nozīme diplomu atzīšanā: "Centra darbība šajā jomā būs īpaši vērsta uz profesionālās izglītības standartu tuvināšanu, lai veicinātu apliecinājumu un citu profesionālās izglītības ieguvu apliecināšanu dokumentu savstarpēju atzīšanu." 1978. gadā *Cedefop* sadarbībā ar Profesionālās izglītības padomdevēju komiteju uzsāka darbu pie kvalifikāciju atzīšanas, ierosinot izveidot vienotu profesionālās sagatavotības līmeņu sistēmu. Šī sistēma paredzēja piecus līmeņus: daļēji kvalificēti darbinieki, kvalificēti darbinieki, tehniķi, vadošie tehniķi un augstskolu absolventi. Praksē tas nozīmēja 50 dažādu profesiju salīdzināšanu elektrotehnikas un elektronikas, viesnīcu un ēdināšanas, būvniecības, transportlīdzekļu remonta, lauksaimniecības, dārzkopības un mežsaimniecības nozarē (*Koelink*, 1992).

Balstoties uz šo *Cedefop* veikto profesiju salīdzinājumu, Padomes 1985. gada jūlija lēmumā tika aplūkots jautājums par profesionālo kvalifikāciju salīdzināmību Eiropas Kopienas dalībvalstīs. Līdz ar to *Cedefop* tika noteikts uzdevums līdz 1992. gada beigām veikt kvalifikāciju salīdzinājumu 19 nozarēs, kas ietvēra aptuveni 200 profesijas (*Koelink*, 1992). Šis lēmums paredzēja ieviest piecus profesionālās sagatavotības līmeņus, katram līmenim nosakot raksturīgās darbības, uz kuru pamata tiktu veidota vispārējā profesionālās sagatavotības līmeņu ietvarstruktūra. Šie līmeņi ietvēra profesionālās sagatavotības strukturālos elementus, nepieciešamos priekšnosacījumus un amatu aprakstus.

1985. gada Padomes lēmums iezīmēja pāreju no kvalifikāciju savstarpējās atzīšanas uz salīdzināmību, pieņemot, ka profesiju prasības var formulēt profesiju profilu veidā (*Koelink*, 1992). Šī pieeja paredzēja sniegt informāciju, kas ļautu skaidri noteikt, kādu zināšanu un prasmju veidu un līmeni apliecina konkrētā kvalifikācija, nevis standartizēt mācības un saskaņot normatīvos un administratīvos regulējumus visās valstīs. Tā kā šajā pieejā tika ņemta vērā dalībvalstu izglītības sistēmu dažādība, to uzskatīja par pragmatiskāku un reālistiskāku risinājumu. Savukārt kvalifikāciju savstarpēja atzīšana bija nepieciešama gadījumos, kad tiesiskajam regulējumam bija jābūt nepārprotamam (*Koelink*, 1992, 28. lpp.), piemēram, reglamentētajās profesijās, kurās dalībvalstīm ir pienākums aizsargāt sabiedrības intereses (piemēram, sabiedrības veselību). Tomēr pat šajos gadījumos vienotas ietvarstruktūras ieviešana bija laikietilpīga un sarežģīta. Piemēram, regulējumu izstrādei arhitekta profesijai bija nepieciešami 18 gadi, bet

farmaceita profesijai – 16 gadi. Līdz ar to tika secināts, ka kvalifikāciju savstarpēja atzīšana ne vienmēr ir iespējama vai praktiska visām profesijām.

Pēc 1985. gada Padomes lēmuma pieņemšanas *Cedefop* sāka veidot priekšnoteikumus profesionālo kvalifikāciju salīdzināmības nodrošināšanai. Tika izstrādātas terminoloģijas tabulas un glosāriji un veikti dažādi pētījumi. Šī darba rezultātā starp dalībvalstīm, *Cedefop* un Komisiju izveidojās sarežģīta sistēma. Tāpēc katrai profesijai tika izstrādātas salīdzināmības tabulas, kas ietvēra profesiju vispārīgu raksturojumu, profesijas nosaukumu, izglītības iestāžu veidus un par kvalifikāciju piešķiršanu atbildīgās iestādes (*Koelink*, 1992). Īstenojot šādu pieeju, kas bija vērsta galvenokārt uz mācību procesu un saturu, bija grūti ņemt vērā Eiropas valstu profesionālās izglītības sistēmu dažādību un sarežģītību (*Brockmann, Clarke un Winch*, 2009). Līdz ar to uz šādu salīdzinājumu balstīts darbs izrādījās neefektīvs un darbietilpīgs un nesniedza plānotos rezultātus. Turklāt 1985. gada Padomes lēmumā izklāstītās metodes un pieejas aizvien vairāk attālinājās no dalībvalstu prakses, kas liecināja par nepieciešamību pēc elastīgākas pieejas.

90. gados un 21. gadsimta sākumā vairāk uzmanības pamazām tika pievērsts kvalifikāciju caurskatāmībai. 1992. gada Padomes rezolūcijā tika izteiktas šaubas par to, vai kvalifikāciju salīdzināmība sniedz pietiekami skaidru informāciju par kvalifikācijām, kas nepieciešamas darbaspēka brīvas pārvietošanās veicināšanai, tādēļ tika ierosināts turpmāk priekšplānā izvirzīt kvalifikāciju caurskatāmību. Šajā kontekstā caurskatāmība tika definēta kā skaidra izpratne par kvalifikāciju saturu, kas saistīta ar atpazīstamību darba tirgū un tiesībām uzsākt profesionālo darbību vai tālākizglītību (*Gordon*, 1999). Šī pieejas maiņa balstījās uz atziņu, ka pilnīga kvalifikāciju salīdzināmība vai līdzvērtība nav iespējama. Līdz ar to tika noteikts, ka ES var nodrošināt informāciju un ietvarstruktūras, savukārt lēmumi par kvalifikāciju līdzvērtību paliek dalībvalstu kompetencē (*Gordon*, 1999).

Caurskatāmība tika uzskatīta par veidu, kā decentralizēt kvalifikāciju atzīšanu, veicinot tā dēvēto “augšupējo pieeju”. Tā paredzēja nodrošināt nepieciešamo informāciju pašām iesaistītajām pusēm, ļaujot izstrādāt kopīgus atsauces līmeņus un kredītpunktu pārnese sistēmas (*Brockmann, Clarke un Winch*, 2009). Eiropas Kopienas gadu desmitiem ilgie centieni stiprināt profesionālo kvalifikāciju un kompetenču caurskatāmību un atzīšanu vainagojās panākumiem – tika izveidota Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra (EKI). 2004. gadā Komisija un Padome uzvēra, ka “Eiropas darba tirgus nevar funkcionēt bez Eiropas ietvarstruktūras, kas uzskatāms par atsauces punktu kvalifikāciju atzīšanai” (Eiropas Savienības Padome un Eiropas Komisija, 2004, 1. lpp.). Nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras (NKI) bija paredzēts izstrādāt, balstoties uz dalībvalstu “savstarpējo uzticēšanos” un galveno uzmanību pievēršot kvalifikāciju sistēmu nevis atsevišķu kvalifikāciju salīdzināšanai.

Tā rezultātā 2008. gadā tika pieņemts lēmums par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru (EKI), aizstājot 1985. gada Padomes lēmumu. EKI tika ieviesti astoņi kopīgi atsauces līmeņi, kas noteikti, ņemot vērā mācīšanās rezultātus, proti, zināšanu, prasmju un kompetenču raksturojumu, kas atspoguļo to, ko izglītības guvējs zina, saprot un spēj paveikt, nevis konkrētu izglītības sistēmu vai iestādi. Tā kā EKI balstās uz mācīšanās rezultātiem nevis mācību procesa parametriem (piemēram, mācību ilgumu, kursu skaitu vai iestādes veidu), to var uzskatīt par atbilstošu un neitrālu atsauces punktu nacionālo un nozaru kvalifikāciju sistēmu salīdzināšanai neatkarīgi no atšķirīgā mācību

ilguma un izglītības iestādes organizācijas. EKI tika izveidota, lai veicinātu kvalifikāciju caurskatāmību un uzlabotu darbaspēka mobilitāti, aptverot visas kvalifikācijas.

Kopš 2008. gada Eiropas valstis ir stiprinājušas sadarbību kvalifikāciju caurskatāmības jomā, panākot būtisku progresu gan valstu, gan Eiropas līmenī. Šī sadarbība ir ļāvusi izstrādāt Eiropas instrumentus, kas uzlabo izglītības sistēmu un kvalifikāciju caurskatāmību, vienlaikus stiprinot mācīšanās rezultātos balstīto pieeju (*Cedefop*, 2024b). Balstoties uz šiem caurskatāmības instrumentiem un elementiem kvalifikāciju salīdzināšanai, kā arī nepārtraukto konceptuālo darbu, *Cedefop* turpina pilnveidot kvalifikāciju un mācīšanās rezultātu salīdzināmību un atzīšanu Eiropā (*Cedefop* 2016; 2021; 2022).

Jaunākā iniciatīva šajā jomā ir Eiropas Komisijas 2025. gada Prasmju savienības stratēģija, kuras mērķis ir uzlabot prasmju izmantošanu, veicinot kvalifikāciju pārrobežu atzīšanu. Šī stratēģija iezīmē pāreju uz jaunu kvalifikāciju atzīšanas pieeju, par prioritāti izvirzot šķēršļu novēršanu darbaspēka mobilitātei nereglamentētajās profesijās un ārpus formālās izglītības iegūto kompetenču atzīšanu. Īstenojot Prasmju pārnēsamības iniciatīvu, paredzēts izstrādāt jaunus tiesību aktu priekšlikumus, balstoties uz jau izveidotajiem caurskatāmības instrumentiem un veicinot kopīgu Eiropas formātu izmantošanu savietojamiem digitāliem apliecinājumiem. Tāpat plānots izstrādāt kopīgu Eiropas ietvarstruktūru ārvalstīs iegūtu kvalifikāciju un pavadīto mācību periodu automātiskai atzīšanai skolu, profesionālajā un augstākajā izglītībā.

3. NODAĻA

Pētījuma mērķi un metodes

Šajā pētījumā sniegts sākotnējs pārskats par ES dalībvalstīs izmantoto politiku un instrumentiem profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanai un atzīšanai. Informācijas analīzē uzmanība tiek pievērsta diviem galvenajiem uzdevumiem: 1) apzināt un izvērtēt nozīmīgākos ES instrumentus profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanai un atzīšanai, analizējot to stiprās un vājās puses un salīdzināšanas konceptuālo pamatu, un 2) izvērtēt pašreizējo situāciju dažādās valstīs un to izmantotos mehānismus profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanai un atzīšanai. Pētījuma mērķa sasniegšanai tika izvirzīti turpmāk minētie jautājumi.

1. Kā jau izveidotie ES caurskatāmības instrumenti ir veicinājuši profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanu un atzīšanu Eiropā un kādas ir to turpmākās pilnveides iespējas?
2. Kā Eiropas valstu iestādes un iesaistītās puses pašlaik salīdzina un atzīst profesionālās kvalifikācijas?
3. Kādas kopīgās pieejas un koncepcijas var palīdzēt izstrādāt praktiski izmantojamu ietvarstruktūru profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanai un atzīšanai dažādiem mērķiem Eiropā?

Izvērtējot šos jautājumus, pētījuma mērķis ir vairot izpratni par profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanu un atzīšanu Eiropā, vienlaikus apzinot stratēģijas, kas varētu valstīm palīdzēt pilnveidot šo procesu. Pētījumā arī analizēta ES caurskatāmības instrumentu piemērošana un izvērtēta pašreizējā kvalifikāciju atzīšanas prakse, lai pilnveidotu galvenās koncepcijas profesionālo kvalifikāciju atzīšanā. Pētījuma mērķis ir izveidot stabilu pamatu profesionālo kvalifikāciju atzīšanas uzlabošanai dažādiem mērķiem, tostarp tālākizglītībai un nodarbinātībai visā Eiropā.

Jānorāda, ka šis pētījums ir galvenokārt vērst uz profesionālo kvalifikāciju atzīšanu, jo kvalifikāciju atzīšanā augstākajā izglītībā jau ir panākts ievērojams progress,¹ turklāt profesionālo kvalifikāciju atzīšanai iepriekš pievērsts par maz uzmanības (*Cedefop*, 2024b). Lai gan augstākā profesionālā izglītība (EKI 5.–8. līmenis) šajā pētījumā netiek aplūkota kā galvenā tematiskā joma, tā tiek uzskatīta par būtisku kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas aspektu, kas nereti saistīts ar zināmām grūtībām. Kā norādījis *Cedefop* (2019), šī joma bieži vien nav skaidri definēta, tā pārklājas ar profesionālo tālākizglītību vai augstāko izglītību, un to parasti neuzskata par atsevišķu jomu. Eiropas augstākās izglītības telpas (EAIT) kvalifikāciju ietvarstruktūras īsā cikla, pirmā cikla, otrā cikla un trešā cikla deskriptori atbilst EKI 5.–8. līmeņa mācīšanās rezultātiem. Saskaņā ar *Bravo* (2024, 12. lpp.) augstāko līmeņu profesionālās kvalifikācijas var būt grūti atšķiramas no profesionālās augstākās izglītības kvalifikācijām, jo īpaši EKI 5. līmeņa kvalifikācijas, kas katrā valstī klasificētas atšķirīgi.

Šajā pētījumā profesionālās izglītības kontekstā konsekventi lietots jēdziens “profesionālās kvalifikācijas”, kas saskaņā ar *Cedefop* glosāriju attiecas uz mācīšanos

¹ Skatīt, piemēram, *Boloņas process un Eiropas augstākās izglītības telpa*.

nolūkā apgūt zināšanas, prasmes, vērtības un kompetences, kas nepieciešamas, lai īstenotu konkrētas profesijas vai plašākā nozīmē veiksmīgi iekļautos darba tirgū. Arī konkrēti 2005. gada Profesionālo kvalifikāciju direktīvas kontekstā var lietot jēdzienu “profesionālās kvalifikācijas”. Turklāt pētījumā galvenokārt aplūkotas Eiropas valstīs nevis ārpus tām iegūtās kvalifikācijas.

Metodoloģiskā pieeja pētniecisko jautājumu izvērtēšanai ietvēra jau izstrādāto politikas instrumentu apzināšanu un analīzi, kā arī *ReferNet* tīkla dalībnieku aptauju. Tika analizēti kopš 2000. gada izstrādātie politikas instrumenti kvalifikāciju salīdzināšanai un atzīšanai, koncentrējoties uz astoņām galvenajām politikas iniciatīvām. *Cedefop* (2024b) nesēnā pētījumā dažas no šīm iniciatīvām analizēja, raugoties no mācīšanās rezultātu caurskatāmības un pārnēsāmības perspektīvas, savukārt šajā pētījumā tās aplūkotas padziļināti. Lai izvērtētu katru iniciatīvu, tika veikta SVID (stipro pušu, vājo pušu, iespēju un draudu) analīze. Tika izvērtēta katras iniciatīvas lietderība ārvalstīs iegūto kvalifikāciju atzīšanā, uzsverot turpmākos attīstības virzienus. Šīs iespējas lielākoties atkarīgas no tā, cik lielā mērā tās īstenotas valstīs vai starptautiskajā mērogā. Īpaša uzmanība pievērsta iniciatīvu ietvaros lietotajiem jēdzieniem, analizējot to konsekvenci un lietojumu.

Šo astoņu iniciatīvu izvēle un analīze lielākoties balstījās uz to nozīmi ārvalstīs iegūto kvalifikāciju salīdzināšanā un atzīšanā, kā arī autoru personīgo pieredzi, vispārējo izpratni un atsevišķos gadījumos arī uz apmēru, kādā šīs iniciatīvas īstenotas. Turklāt viens no galvenajiem šo iniciatīvu izvēles un analīzes kritērijiem bija ES līmeņa izvērtējumu pieejamība, kas ļāva pamatot analīzi. Šie izvērtējumi sniedz visaptverošu pārskatu par iniciatīvu efektivitāti un īstenošanu ES dalībvalstīs.

Pirmajā aplūkoto instrumentu kategorijā ietilpst juridiskie un nesaistošie tiesību normu (*soft law*) dokumenti attiecībā uz ārvalstīs iegūto kvalifikāciju atzīšanu, piemēram, 2005. gada Profesionālo kvalifikāciju direktīva (PKD), 1997. gada Eiropas reģiona konvencija par to kvalifikāciju atzīšanu, kas saistītas ar augstāko izglītību (Lisabonas konvencija par kvalifikāciju atzīšanu (LKKA)), 2018. gada Padomes lēmums par to, kā sekmēt augstākās izglītības un vidējās izglītības un mācību kvalifikāciju un ārvalstīs pavadītu mācību periodu rezultātu automatisku savstarpēju atzīšanu, kā arī 2012. gada Padomes lēmums par neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu. Lai gan Padomes lēmums par mācību validēšanu nav tieši saistīts ar ārvalstī iegūtām kvalifikācijām, tas šajā kontekstā minēts, ņemot vērā konceptuālās līdzības un pārklāšanos starp validēšanas un atzīšanās procesu.

Kā piemēru nesaistošo tiesību normu dokumentiem, kas nav tieši attiecināmi uz ārvalstīs iegūtām kvalifikācijām, var minēt 2008. gada Padomes lēmumu par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru (EKI) mūžizglītībai un Lēmumu par *Europass*. Kā norāda *Cedefop* (2024b, 14. lpp.), EKI un NKI kvalifikāciju atzīšanas procesā kļūst aizvien nozīmīgākas. *Europass* ir iekļauts informācijas analīzē galvenokārt tādēļ, ka tas ietver ar dokumentāciju saistītus komponentus (piemēram, kvalifikācijas apliecinājošo dokumentu pielikumus) un sniedz detalizētu informāciju par valstu kvalifikācijām un mācīšanās rezultātiem.

Analīzē aplūkots arī Eiropas mācīšanās modelis (EMM), jo tas ir salīdzinoši jauns digitālais rīks, kas var atvieglot kvalifikāciju un mācīšanās rezultātu salīdzināšanu. Savukārt *ESCO* (Eiropas prasmju, kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikācija) nodrošina daudzvalodu klasifikācijas sistēmu attiecībā uz prasmēm, kompetencēm,

kvalifikācijām un profesijām, un tas ir nozīmīgs kopīgs atsauces punkts, ko var izmantot, veicot kvalifikāciju salīdzināšanu.

Lai gūtu dziļāku izpratni par šo instrumentu praktisko pielietojumu un kvalifikāciju salīdzināšanu un atzīšanu Eiropā, tika izstrādāta aptauja, kas pēc tam tika nosūtīta *ReferNet*. *ReferNet* ir *Cedefop* izveidots institūciju tīkls, kas sniedz informāciju par dažādu valstu profesionālās izglītības sistēmām un darba tirgiem. *ReferNet* koordinatoriem tika lūgts konsultēties ar galvenajām kvalifikāciju atzīšanas procesā iesaistītajām pusēm. Atbildes tika saņemtas no kopumā 28 valstīm. Datu analīze ietvēra katras valsts atbilžu tekstuālu izvērtējumu un atziņu apkopošanu visās valstīs par katru jautājumu, nepieciešamības gadījumā nosūtot atsevišķām valstīm precizējošus jautājumus. Vērā tika ņemti arī valstu sniegtie un atbildēs minētie papildu materiāli, turklāt informācijas analīzes procesu papildināja arī autoru rīcībā esošā informācija. Šī visaptverošā pieeja ļāva gūt dziļāku izpratni par pieejamajiem instrumentiem un to praktisko pielietojumu, līdz ar to ļaujot rūpīgi izvērtēt kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas procesus. Atbildes tika analizētas tādos tematiskajos blokos kā pārvaldība, ES un valsts līmeņa instrumenti, kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas prakse, uzraudzība un turpmākie pasākumi, kā arī mākslīgais intelekts un/vai izmantotie valodu modeļi.

4. NODAĻA

Profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas caurskatāmības instrumentu apzināšana

Ir izstrādātas vairākas Eiropas līmeņa iniciatīvas un instrumenti, kuru mērķis ir uzlabot kvalifikāciju caurskatāmību un veicināt ārvalstīs iegūto kvalifikāciju un mācīšanās rezultātu salīdzināšanu un atzīšanu. Šajā pētījumā apzināti un izvēlēti instrumenti, kas uzskatāmi par nozīmīgākajiem un plašāk izmantotajiem instrumentiem šajos procesos. Izvēlētie instrumenti minēti arī vairākās *ReferNet* aptaujās sniegtajās atbildēs. Šie instrumenti izvērtēti, ņemot vērā četrus galvenos aspektus, proti, stiprās puses, vājās puses, iespējas un draudus (SVID). Šajā pētījumā ar stiprajām pusēm saprot veidus, kādos konkrēti instrumenti var efektīvi veicināt kvalifikāciju atzīšanu. Savukārt vājās puses raksturo problēmas un ierobežojumus, ar kuriem dažādas iesaistītās puses saskaras instrumenta īstenošanas gaitā. Ar iespējām saprot instrumenta turpmākas attīstības un pilnveides potenciālu, lai veicinātu kvalifikācijas atzīšanas procesus. Draudi ietver visus tos ārējos faktorus un riskus, kas varētu mazināt šo instrumentu efektivitāti. Jēdziens "instruments" interpretējams tādējādi, ka tas ietver visus juridiskos tekstus, nesaistošo tiesību normu dokumentus un digitālos rīkus. Pēc SVID analīzes apspriestas gūtās atziņas par profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanu un atzīšanu.

4.1. Caurskatāmības instrumentu SVID analīze

Šajā sadaļā sniegts pārskats par galveno Eiropā izmantoto caurskatāmības instrumentu SVID analīzi, izvērtējot to stiprās un vājās puses, apzinot to iespējas un noskaidrojot draudus, kas varētu mazināt šo instrumentu efektivitāti. Šo dažādo faktoru kontekstā aplūkoti arī šo instrumentu izstrādes un ieviešanas konceptuālie pamati. Šo faktoru izvērtēšanas mērķis ir gūt visaptverošu izpratni par pašreiz pieejamajiem caurskatāmības instrumentiem, kas veicina profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanu un atzīšanu Eiropā.

4.1.1. Direktīva 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju

Profesionālo kvalifikāciju direktīvas (PKD) mērķis ir veicināt darbaspēka mobilitāti, nosakot tādus noteikumus, kas ļautu speciālistiem, kuri ieguvuši kvalifikāciju kādā no dalībvalstīm, īstenot savu profesiju kādā citā dalībvalstī.

Viena no PKD stiprajām pusēm ir visaptveroša atbalsta un uzraudzības sistēma, kurā iesaistīta Eiropas Komisija, dalībvalstu pārstāvju komiteja, nacionālie koordinatori, kompetentās iestādes un atbalsta centri. Eiropas Komisija uzrauga iniciatīvu īstenošanu un publicē statistikas datus,² lai nodrošinātu caurskatāmību. Dalībvalstīm divreiz gadā

² Skatīt, piemēram, Vienotā tirgus un konkurētspējas rezultātu pārskatu un Reglamentēto profesiju datubāzi saistībā ar profesionāļu mobilitāti uz ārvalstīm.

jāiesniedz Komisijai ziņojums par sistēmas piemērošanu. Tiesiskās prasības attiecībā uz procedūrām nodrošina pretendentiem paredzamību un konsekvenci, turklāt viņiem ir pieejams konkrēts to dokumentu saraksts, kurus kompetentās iestādes varētu pieprasīt. Direktīva paredz elektronisku procedūru izmantošanu procesu vienkāršošanai, savukārt uzticama informācija ir pieejama iekšējā tirgus informācijas sistēmā, ko papildina izglītības guvējiem paredzētā lietotāja rokasgrāmata (Eiropas Komisija, 2020).

Problēmas saistībā ar PKD īstenošanu aplūkotas iepriekšējos ziņojumos. Kādā nesenā publikācijā Eiropas Revīzijas palāta (2024) norādīja, ka, lai gan profesionālo kvalifikāciju atzīšana ES ir būtisks mehānisms, šis process tiek īstenots nevienmērīgi un nekonsekventi. Turklāt vairākām dalībvalstīm un kompetentajām iestādēm rodas grūtības ar dažu PKD lietoto jēdzienu izpratni vai ieviešanu. Piemēram, Eiropas Komisijas veiktajā PKD izvērtējumā (2011, 24. lpp.) norādīts, ka jēdziens “reglamentētā izglītība” nav pietiekami skaidrs, jo īpaši izglītības politikas kontekstā.

Turklāt dalībvalstis ir norādījušas, ka kvalifikāciju aktualizēšanas process profesionālo kvalifikāciju automātiskās atzīšanas sistēmā ir “apgrūtinošs”, un Komisija nav noteikusi konkrētus termiņus šī procesa pabeigšanai (Eiropas Revīzijas palāta, 2024, 5. lpp.). Savukārt saimniecisko darbību klasifikācija, kas tika izveidota pirms vairāk nekā desmit gadiem, “būtiski apgrūtina” to profesiju apzināšanu, kuras var atzīt, balstoties uz profesionālo pieredzi (Eiropas Komisija, 2011, 6. lpp.). Dažas kompetentās iestādes arī ir norādījušas, ka izglītības līmeņu klasifikācija “var būt par iemeslu neprecīzai kvalifikāciju atbilstības noteikšanai”, kas var kavēt kvalifikāciju atzīšanas procesu (Eiropas Komisija, 2011, 33. lpp.).

Neraugoties uz šīm problēmām, PKD paredz speciālistiem iespējas īstenot savu profesiju kādā citā dalībvalstī. Turklāt šī direktīva attiecas uz visām kvalifikācijām gadījumos, kad to atzīšana nepieciešama, lai apgūtu kādu reglamentētu profesiju. Kvalifikāciju atzīšanas sistēmas, tostarp minimālo mācību nosacījumu koordinēšana (attiecībā uz ārsta, vispārējās aprūpes māsas, zobārsta, veterinārārsta, vecmātes, farmaceita un arhitekta profesiju), profesionālā pieredze (amatniecība, tirdzniecība un rūpniecība) un vispārējā sistēma (visas pārējās reglamentētās profesijas), veido profesionālo kvalifikāciju atzīšanas ietvarstruktūru.

Konkrētāk, attiecībā uz profesijām, kurām piemēro minimālos mācību nosacījumus jeb automātisko atzīšanu, PKD paredz detalizētas prasības, tostarp attiecībā uz studiju ilgumu (dažos gadījumos arī stundu skaitu), apgūstamajiem kursiem (tos nepieciešamības gadījumā iedalot teorētiskajā un klīniskajā daļā), iepriekšējo izglītību, kas nepieciešama uzņemšanai konkrētajās studijās, par kvalifikāciju piešķiršanu atbildīgajām iestādēm un piešķiramo grādu nosaukumiem. Ja kvalifikācijas atzīst, balstoties uz profesionālo pieredzi, salīdzinošais izvērtējums nav nepieciešams. Pietiek vien ar profesionālo pieredzi, lai persona varētu īstenot tādu pašu profesiju uzņemtajā valstī. Savukārt, piemērojot vispārējo kvalifikācijas atzīšanas sistēmu, profesionālās kvalifikācijas ir iedalītas piecos līmeņos, kas lielākoties balstīti uz mācību veidu un ilgumu. Tie aptver formālo izglītību no vispārējās pamatzglītības un vidējās izglītības līdz pēcvidusskolas izglītībai, kuras ilgums pārsniedz četrus gadus.

PKD īstenošanā īpaši svarīgs ir jēdziens “būtiska atšķirība”. Ar to saprot ievērojamas atšķirības izglītībā un mācībās vai profesionālajā darbībā. Ja šīs atšķirības nav iespējams kompensēt ar profesionālās pieredzes vai formāli validētas mūžizglītības ceļā iegūtām

zināšanām, prasmēm un kompetencēm, var būt nepieciešams noteikt kompensācijas pasākumus, piemēram, piemērotības pārbaudījumu vai adaptācijas periodu. Lai gan jēdziens "būtiska atšķirība" PKD nav skaidri definēts, tajā ir norādīti galvenie elementi, kas šādu atšķirību varētu radīt, piemēram, būtiskas atšķirības izglītības un mācību saturā vai atšķirības, kas varētu apdraudēt sabiedrības veselību vai drošību. Līdz ar to uzsverta nepieciešamība rūpīgi izvērtēt pretendentu kvalifikācijas un pieredzi, lai pārliecinātos, ka viņi atbilst nepieciešamajiem standartiem, lai varētu īstenot profesiju uzņemšanā valstī.

PKD efektivitāti var mazināt vairāki riski, kuri vienlaikus var kavēt speciālistu brīvu pārvietošanos Eiropas Savienībā. Viens no būtiskākajiem riskiem ir nekonsekventa direktīvas īstenošana dalībvalstīs, kas varētu veicināt protekcionismu un ierobežot speciālistu brīvu pārvietošanos. Problēmas rada arī profesionālo kvalifikāciju pieaugoša sarežģītība un nepieciešamība tās regulāri aktualizēt, lai tās atbilstu darba tirgus vajadzībām. Turklāt straujās tehnoloģiju attīstības un jaunu profesiju rašanās rezultātā PKD var nākties strauji pielāgot jaunajiem apstākļiem, lai tā saglabātu savu aktualitāti. Savukārt tādi ārējie faktori kā globālās ekonomikas tendences un mainīgā ģeopolitiskā situācija var traucēt profesionālo kvalifikāciju atzīšanu, līdz ar to mazinot PKD efektivitāti. Lai mazinātu šos riskus, jānodrošina konsekventa PKD īstenošana, tostarp tās regulāra aktualizēšana un pārskatīšana, kā arī jāsekmē starptautiskā sadarbība, lai veicinātu labu un konsekventu profesionālo kvalifikāciju atzīšanas praksi.

4.1.2. Eiropas reģiona konvencija par to kvalifikāciju atzīšanu, kas saistītas ar augstāko izglītību

Lisabonas konvencija par kvalifikāciju atzīšanu (LKKA) attiecas uz augstākās izglītības kvalifikācijām un kvalifikācijām, kas nodrošina piekļuvi augstākajai izglītībai. Līdz ar to tās darbības joma attiecas vienīgi uz tām profesionālajām kvalifikācijām, kuras nodrošina piekļuvi augstākajai izglītībai izcelsmes valstī. LKKA balstās uz principu, ka kvalifikācijas ir jāatzīst, ja vien netiek pierādītas būtiskas atšķirības starp vispārējām uzņemšanas prasībām valstī, kur kvalifikācija iegūta, un valstī, kur prasīts kvalifikāciju atzīt. Ja konstatētas būtiskas atšķirības, jāizvērtē, vai iespējams nodrošināt kvalifikāciju alternatīvu vai nosacītu atzīšanu.

Viena no LKKA stiprajām pusēm ir tāda, ka to ratificējušas visas dalībvalstis, līdz ar to nodrošinot stabilu pamatu tās piemērošanai. Turklāt LKKA īstenošanu veicina spēcīgs institūciju tīkls, kurā ietilpst Starpvaldību komiteja, UNESCO un Eiropas Padomes sekretariāti, kā arī aktīvie *ENIC* un *NARIC* tīkli. Šīs institūcijas līdzās Starpvaldību komitejas oficiāli pieņemtajiem atbalsta dokumentiem palīdz nodrošināt vienmērīgu LKKA īstenošanu.

Turklāt papilddokuments "Ieteikums par ārvalstīs iegūto kvalifikāciju vērtēšanas kritērijiem un procedūrām" (UNESCO un Eiropas Padome, 2010) pilnveido kvalifikāciju atzīšanas procesu, paredzot, ka kvalifikāciju atzīšanas iestādēm jāņem vērā mācīšanās rezultāti, ja tie ir skaidri dokumentēti. Līdz ar to vērtēšana neaprobežojas vienīgi ar mācību satura salīdzināšanu. Šāda pieeja nodrošina niansētāku un elastīgāku kvalifikāciju atzīšanu procesu.

Tomēr LKKA īstenošanai ir arī vairākas vājās puses. Ne visu dalībvalstu tiesiskajā regulējumā ir iekļauti pieci galvenie LKKA principi, kas noteikti Boloņas procesa rādītājos.³ Saskaņā ar jaunāko Boloņas procesa īstenošanas ziņojumu (Eiropas Komisija. *EACEA. Eurydice*, 2024, 71.–72. lpp.) šī neatbilstība ir izteikta pat ES dalībvalstīs, jo daļa no tām nav ieviesušas visus principus. *BRAVO* projekts ir ļāvis apzināt vēl vienu problēmu, proti, “pelēko zonu” izglītības un kvalifikāciju atzīšanas jomā, kam par iemeslu ir atšķirīga LKKA interpretācija un tās principu piemērošana (*BRAVO*, 2024). Atkarībā no tā, kā tiek klasificēta ārvalstīs iegūta kvalifikācija un kādai attiecīgajai valsts kvalifikācijai tā tiek pielīdzināta, profesionālās kvalifikācijas dažkārt ietilpst LKKA piemērošanas jomā, bet citos gadījumos ne. Šī nenoteiktība ietekmē EKI 5. un 6. līmeņa kvalifikācijas, kuras atkarībā no izglītības sistēmas struktūras un kvalifikāciju atzīšanas kārtības var uzskatīt gan par augstākās izglītības kvalifikācijām, gan par augstākās tehniskās izglītības vai pēcvidusskolas (terciārās) profesionālās izglītības kvalifikācijām (*BRAVO*, 2024, 23. lpp.).

LKKA paredz iespējas izvērst tajā noteikto principu piemērošanu tā, lai tā attiektos arī uz profesionālajām kvalifikācijām. *BRAVO* projekta īstenošanas rezultāti liecina, ka dažas valstis piemēro LKKA noteiktos principus profesionālo kvalifikāciju atzīšanā (*BRAVO*, 2024, 23. lpp.). Daudzās valstīs *ENIC/NARIC* centri jau veic nepieciešamos pasākumus saistībā ar profesionālajām kvalifikācijām, turklāt Komisijas lēmumā par trešo valstu piederīgo kvalifikācijas atzīšanu dalībvalstīs tiek aicinātas izvērtēt *NARIC* centru kompetenci šajā jomā (Eiropas Komisija, 2023a, 19. lpp.). Kompetentās iestādes arī ir aicinātas vērtēt kvalifikācijas, balstoties uz mācīšanās rezultātiem, kā arī NKI un EKI (UNESCO un Eiropas Padome, 2010). 2010. gada ieteikumā arī precizēts, ka savstarpēji salīdzināma līmeņa kvalifikācijas var atšķirties satura, profila, mācību apjoma, kvalitātes un mācīšanās rezultātu ziņā (UNESCO un Eiropas Padome, 2010). Šīs atšķirības ir jāvērtē vispusīgi, turklāt tikai būtiskas atšķirības, ņemot vērā kvalifikāciju atzīšanas mērķi, var būt par pamatu kvalifikāciju daļējai atzīšanai vai neatzīšanai. Šī elastīgā pieeja un kvalifikāciju ietvarstruktūras lietderība kvalifikāciju salīdzināšanā uzsvērta arī lēmumā par kvalifikāciju ietvarstruktūru izmantošanu ārvalstīs iegūtu kvalifikāciju atzīšanā (UNESCO un Eiropas padome, 2013).

Tomēr noteikti riski var mazināt LKKA efektivitāti. Atšķirīga profesionālo kvalifikāciju klasifikācija un atzīšana dažādās valstīs var būt par pamatu nekonsekventai LKKA noteikto principu piemērošanai. Ja būtiskās atšķirības netiek pienācīgi izvērtētas vai par būtiskām atšķirībām tiek uzskatītas jebkuras atšķirības, kvalifikācijas var tikt atzītas tikai daļēji vai neatzītas vispār, līdz ar to liedzot izglītības guvējam piekļuvi augstākajai izglītībai un dažos gadījumos arī darba tirgum. Saskaņā ar konvencijas skaidrojošo ziņojumu (UNESCO un Eiropas Padome, 1997) kvalifikāciju neatzīšana ir pamatota tad, ja būtiskās atšķirības starp kvalifikācijām (piemēram, mācību ilgumā vai konkrētu studiju programmu saturā) ir gan būtiskas, gan nozīmīgas attiecībā uz kvalifikāciju atzīšanas mērķi.

³ 1) Pretendentiem ir tiesības uz taisnīgu kvalifikāciju novērtēšanu; 2) Kvalifikācija ir jāatzīst, ja nav iespējams pierādīt būtiskas atšķirības; 3) tiesiskais regulējums vai vadlinijas paredz salīdzināt mācīšanās rezultātus nevis studiju programmu saturu; 4) Negatīva lēmuma gadījumā kompetentajai iestādei ir jāpierāda, ka pastāv būtiska atšķirība; 5) Pretendentam ir tiesības pārsūdzēt lēmumu par kvalifikāciju atzīšanu.

4.1.3. Padomes Ieteikums par to, kā sekmēt kvalifikāciju un ārvalstīs pavadītu mācību periodu rezultātu automātisku savstarpēju atzišanu

Padomes Ieteikumā par to, kā veicināt kvalifikāciju automātisku atzišanu (Eiropas Savienības Padome, 2018), dalībvalstīm izvirzīts vērienīgs mērķis, proti, līdz 2025. gadam ieviest pasākumus, lai panāktu būtisku progresu automātiskajā savstarpējā kvalifikāciju atzišanā, ja šādas atzišanas mērķis ir tālākizglītība. Lai gan šis ieteikums lielākoties attiecas uz augstāko izglītību, tas ietver arī profesionālo izglītību, uzsverot kvalifikāciju atzišanas nozīmi visos kvalifikāciju līmeņos un rosinot diskusijas šajā jomā.

Neraugoties uz Ieteikumā sniegto jēdziena “automātiska savstarpējā kvalifikācijas atzišana” definīciju, nav pilnīgas neskaidrības par pašu jēdzienu un tā pielietojumu praksē. Novērtējuma ziņojumā (Eiropas Komisija, 2023c, 2023d) norādīts, ka iesaistītās puses gan augstākās izglītības, gan vidējās izglītības līmenī pilnībā neizprot Padomes Ieteikumā definēto automātiskās atzišanas jēdzienu. Turklāt tām ir grūti nošķirt šo pieeju no citiem kvalifikāciju atzišanas modeļiem, kas pašlaik pieejami Eiropas Savienībā. Taču tas vienlaikus paver iespēju precizēt iesaistītajām pusēm automātiskas savstarpējās atzišanas jēdzienu, kā arī paskaidrot tās juridiskās sekas un to, kā Padomes Ieteikums sasaucas ar citiem politikas virzieniem kvalifikāciju atzišanas jomā. Attiecīgo jēdzienu precizēšanai var izmantot sistemātiskus, skaidri definētus un nostiprinātus jēdzienus, kas sasaucas ar izglītības un darba tirgus dalībnieku realitāti.

Šo neskaidrību vēl jo vairāk pastiprina kvalifikāciju atzišanas procesa sarežģītība. Automātisku kvalifikāciju atzišanu, kas nodrošina piekļuvi nākamajam izglītības līmenim, ir grūti atšķirt no automātiskas uzņemšanas konkrētās izglītības programmās (Eiropas Komisija, 2023c, 2023d). Turklāt izglītības iestādes nosaka pašas savus uzņemšanas kritērijus, kas vēl jo vairāk sarežģī kvalifikāciju atzišanas procesu.

Ņemot vērā kvalifikāciju atzišanas procesa sarežģītību, tostarp atšķirīgos praktiskos un politiskos apstākļus, atšķirīgos mērķus un to, ka lēmumu pieņemšanas kompetence kvalifikāciju atzišanas jomā ir decentralizēta un sadalīta starp vairākām iestādēm, ir pilnīgi saprotams, ka pastāv zināmas neskaidrības par kvalifikācijas atzišanas jēdzienu un tā pielietojumu praksē. Tomēr tas nozīmē, ka, ja šī situācija netiks risināta sistemātiski un visaptveroši, var tikt apdraudēta Ieteikumā noteikto mērķu sasniegšana. Neskatoties uz to, Ieteikums ir ļāvis ieviest zināmu skaidrību un rosinājis diskusijas par kvalifikācijas atzišanas nozīmi visos kvalifikāciju līmeņos, lai arī izvirzītie mērķi vēl nav pilnībā sasniegti.

4.1.4. Padomes Ieteikums par neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu

Saskaņā ar Padomes Ieteikumu par neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu (Eiropas Savienības Padome, 2012) validēšana ir pilnvarotas struktūras veikts process, kurā tiek apstiprināts, ka persona ir sasniegusi mācīšanās rezultātus, kas noteikti attiecīgos standartos. Šajā procesā ir četri posmi, proti, mācīšanās rezultātu apzināšana, dokumentēšana, novērtēšana un sertifikācija, kas var būt par pamatu daļējai vai pilnai kvalifikācijai. Šī Ieteikuma īstenošanu veicina dažādas atbalsta struktūras, tostarp *Cedefop*, EKI konsultatīvā grupa un dažādi tematiskie, reģionālie un vietējie speciālistu tīkli. Turklāt *Cedefop* resursi, piemēram, Eiropas vadlīnijas par neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu (*Cedefop*, 2023) un Eiropas pārskats par neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu (*Cedefop*, 2024), tiek regulāri aktualizēti, lai sniegtu attiecīgajām

iestādēm visaptverošu atbalstu. Jānorāda, ka par līdzībām starp validēšanu un atzišanu liecina vairāki aspekti. Validēšanas mērķi ir ļoti līdzīgi atzišanas mērķiem, jo tie var ietvert pilnas vai daļējas kvalifikācijas iegūšanu, piekļuvi darba tirgum vai plašāka prasmju vai kvalifikāciju klāsta nodrošināšanu darba devējiem.

Neraugoties uz šo stabilo pamatu un progresu, validēšanas process saistīts ar zināmiem izaicinājumiem. Starp dažādām valstīm un nozarēm joprojām novērojamas atšķirības validēšanas pasākumu pieejamībā. Turklāt ne visas kvalifikācijas iespējams validēt, un trūkst sasaistes starp validēšanas sistēmām dažādos kontekstos (*Cedefop*, 2024a, 14. lpp.). Eiropas pārskata dati liecina par nepieciešamību risināt jautājumu par validēšanas rezultātu pārnēsāmību, lai veicinātu individuālo mācīšanos un nodarbinātību. Validēšana izglītības kontekstā atšķiras no validēšanas uzņēmumos vai pilsoniskās sabiedrības organizācijās. Stratēģiska validēšanas pieeja paredz starpnozaru sadarbību, kas ļauj darba tirgus dalībniekiem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām un izglītības iestādēm orientēties uz izglītības guvēja vajadzībām (*Cedefop*, 2024a, 20. lpp.).

Pastāv plašas iespējas ciešāk sasaistīt validēšanas un atzišanas procesus. Abi procesi vismaz daļēji balstās uz mācīšanās rezultātiem un pārklājas ar citām politikas jomām un iniciatīvām, piemēram, kvalifikāciju ietvarstruktūrām, kvalitātes nodrošināšanu, mūžizglītību, digitalizāciju un darba tirgus attīstību. Līdzīgu procedūru un principu saskaņošana varētu nodrošināt iespēju validēšanas un atzišanas procesā kopīgi izvērtēt visu iepriekšējo mācīšanos, līdz ar to nodrošinot vienotu procesu, kas sniedz ieguvumu izglītības guvējam. Jaunākajās Eiropas vadlīnijās (*Cedefop*, 2023) uzsvērta nepieciešamība risināt tāds jautājumus kā pamatotība, uzticamība, mērogojamība un izmaksas, kas ir būtiski gan validēšanas, gan atzišanas procesā. Turklāt zināšanu, prasmju un kompetenču jomu skaidra definēšana var uzlabot validēšanas procesā izmantoto standartu vai atsauces punktu kvalitāti (*Cedefop*, 2023).

Validēšanas un atzišanas procesiem ir raksturīgas līdzīgas problēmas. Abi procesi ir darbietilpīgi, un to īstenošanai nepieciešams zināms laiks, profesionāla pieredze un uzticama informācija. Institūciju sadrumstalotība un protekcionisms rada papildu riskus, kas var kavēt efektīvu validēšanas un atzišanas procesu īstenošanu. Ir svarīgi izvērtēt attiecīgos standartus un atskaites punktus gan validēšanas, gan atzišanas kontekstā. Valsts kvalifikācijas biežāk izmanto kā atsauces punktus kvalifikāciju salīdzināšanai un atzišanai (un dažos gadījumos arī validēšanai), taču "tuvākās (valsts) kvalifikācijas" noteikšana var sagādāt grūtības. Tādēļ kvalifikācijām jābūt balstītām uz skaidri formulētiem mācīšanās rezultātiem, kas vienlaikus var palīdzēt noteikt atsauces punktus kvalifikāciju salīdzināšanai. Ir svarīgi veicināt validēšanas, salīdzināšanas un atzišanas procesu sasaisti, jo īpaši tā, lai labumu gūtu izglītības guvējs. Šie procesi būtībā ir vērsti uz visa veida mācīšanās formu un iegūtās pieredzes novērtēšanu.

4.1.5. Padomes ieteikums par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru mūžizglītībai

Ieteikumu par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru (EKI) mūžizglītībai Eiropas Parlaments un Eiropas Savienības Padome pieņēma 2008. gadā (Eiropas Parlaments un Eiropas Savienības Padome, 2008). Tā mērķis ir veicināt mācīšanās rezultātu atzišanu. 2017. gadā šis ieteikums tika aktualizēts, stiprinot tajā noteiktos mērķus (Eiropas Savienības Padome, 2017). Būtiska EKI iezīme kvalifikāciju atzišanas kontekstā

ir līmeņi un līmeņu deskriptori, kas efektīvi ietver gan horizontālos mācīšanās rezultātus (tvēruma izpratnē), gan vertikālos mācīšanās rezultātus (detalizācijas pakāpes izpratnē). Turklāt kritērijiem un procedūrām, ko izmanto nacionālo kvalifikāciju ietvarstruktūru (NKI) pielīdzināšanai EKI, ir būtiska nozīme, lai veidotu savstarpēju uzticēšanos citās valstīs iegūstamajām kvalifikācijām.

Ieteikuma par EKI izveidi īstenošanā novērots ievērojams progress. *Cedefop* sniedz atbalstu šī ieteikuma īstenošanā, veic salīdzinošus pētījumus un analīzi, kā arī divreiz gadā par katru valsti sagatavo ziņojumu par progresu NKI īstenošanā valsts līmenī. Saskaņā ar *Cedefop* mājaslapā pieejamo informāciju visas dalībvalstis ir oficiāli piesaistījušas savas NKI Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai (EKI), savukārt 11 valstis ir aktualizējušas savus ziņojumus par kvalifikāciju pielīdzināšanu. Tas, ka EKI ietver visus kvalifikāciju līmeņus un veidus, ir viena no tās būtiskākajām priekšrocībām, jo tas veicina kvalifikāciju atzišanu. Arī novērtējumos ir paustas pozitīvas atsauksmes. Piemēram, Eiropas Komisijas vērtējumā (2013, 9. lpp.) uzsvērtā EKI nozīme "prasmju un kompetenču caurskatāmības un atzišanas uzlabošanā". Tā kā EKI var izmantot kā kvalifikāciju "interpretēšanas mehānismu" (Eiropas Komisija, 2024a, 4. lpp.), tā ir vēl lietderīgāka, līdz ar to ļaujot par kvalifikāciju piešķiršanu un atzišanu atbildīgajām iestādēm to plaši izmantot kā atsauces punktu.

Neraugoties uz šīm priekšrocībām, nav pilnīgas skaidrības par to, kā EKI tiek izmantota kā atsauces punkts dažādās valstīs iegūtu kvalifikāciju salīdzināšanai. Daudzās valstīs EKI izmanto kvalifikāciju atzišanai (skatīt, piemēram, Eiropas Komisija: Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāts, *Ockham IPS* un *Visionary Analytics*, 2024, 80.–81. lpp.), taču nav zināms, vai to piemēro arī citiem mērķiem, nevis vienīgi kvalifikācijas līmeņa noteikšanai. Jāveic turpmāki pētījumi, lai saprastu, kā un kādos apstākļos EKI tiek izmantota, salīdzinot un atzīstot ārvalstīs iegūtas kvalifikācijas. Lai EKI varētu izmantot vēl efektīvāk, ir jāgūst dziļāka izpratne par tādiem faktoriem kā valstu kvalifikāciju iekļaušanas NKI un pielīdzināšanas procesa uzticamība un caurskatāmība.

EKI paver iespēju uzlabot kvalifikāciju caurskatāmību, salīdzināmību un pārnesamību. EKI ir instruments, kas veicina dažādu politikas jomu savstarpējo sasaisti. *Cedefop* izvērtējumā par 14 caurskatāmības instrumentu saskaņotību EKI atzīta par iniciatīvu, kurai raksturīga visplašākā nozaru un politiku sasaiste Eiropas līmenī (*Cedefop*, 2024b). Digitālās informācijas attīstība, piemēram, savstarpēji sasaistītas NKI datubāzes, kurās tiek izmantota standartizēta terminoloģija, var vēl vairāk stiprināt EKI nozīmi, uzlabojot kvalifikāciju atpazīstamību un salīdzināmību plašā mērogā. 2017. gada ieteikumā par EKI izveidi uzsvērtā nepieciešamība nodrošināt EKI, NKI un citu caurskatāmības un atzišanas instrumentu saskaņotību un sasaisti, lai stiprinātu kvalifikāciju savstarpēju atzišanu Eiropā. Ir panākts zināms progress, taču vēl ir daudz darāmā. Saskaņā ar *Cedefop* pētījumu (2024b) novērojama tikai daļēja sasaiste starp EKI un progresu kvalitātes nodrošināšanas, kredītpunktu sistēmu pilnveides un kvalifikāciju atzišanas jomā, tādēļ tas paver iespēju panākt šo jomu ciešāku integrāciju.

EKI efektivitāti var ietekmēt tās atšķirīgā piemērošana dažādās valstīs, kas var mazināt savstarpējo uzticēšanos. Līdz ar to joprojām nav skaidrs, vai EKI un NKI spēj sistemātiski un plašā mērogā nodrošināt kvalifikāciju satura caurskatāmību un salīdzināmību. Turklāt līdz ar straujo tehnoloģiju un izglītības attīstību EKI regulāri jāpilnveido, lai tā saglabātu savu aktualitāti. Ja šie jautājumi netiks risināti, varētu mazināties EKI kā

atsauces punkta nozīme kvalifikāciju atzīšanā, ietekmējot to, cik lielā mērā cilvēki tai uzticēsies un to pieņems.

4.1.6. *Europass*, Eiropas mācīšanās modelis un Eiropas prasmju, kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikācija

Līdzās EKI Eiropas Savienībā ir izstrādāti vairāki nozīmīgi instrumenti, lai veicinātu prasmju un kvalifikāciju caurskatāmību un atzīšanu dalībvalstīs. Nozīmīgākie no tiem ir *Europass*, Eiropas mācīšanās modelis (EMM) un Eiropas prasmju, kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikācija (ESCO). Šo iniciatīvu mērķis ir veicināt kvalifikāciju salīdzināmību un vairo izpratni par to, tādējādi palīdzot īstenot plašāku mērķi, proti, sekmēt mobilitāti un nodarbinātību Eiropas Savienībā. Lai gan ikvienam no šiem instrumentiem ir savas stiprās puses, to īstenošana ir saistīta ar zināmām problēmām, taču tas vienlaikus paver iespēju to turpmākai attīstībai un integrēšanai Eiropas izglītības un nodarbinātības telpā.

Pašreizējā *Europass* sistēma, kas tika izveidota ar 2018. gada Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumu, nodrošina visaptverošu tiešsaistes platformu, kurā pieejama informācija par kvalifikācijām un saistītajiem pakalpojumiem (Eiropas Parlaments un Padome, 2018). 2020. gadā izveidotajā *Europass* portālā pieejami dažādi rīki kvalifikāciju atzīšanai. Tā lietotāji savā *Europass* profilā, CV un diploma pielikumā vai kvalifikāciju apliecinošā dokumenta pielikumā var norādīt savas kvalifikācijas līmeni. Turklāt *Europass* būtiski vairo izpratni par prasmēm un kvalifikācijām Eiropā un to caurskatāmību. Kā norādījusi Eiropas Komisija (Eiropas Komisija, 2024c), *Europass* ir saskaņots ar plašāku politikas kontekstu un būtiski papildina citus ES instrumentus un iniciatīvas nodarbinātības, izglītības, mācību un karjeras atbalsta jomā.

EMM papildina *Europass*, nodrošinot vienotu daudzvalodu terminoloģiju un līdz ar to veicinot savietojamību ar tādiem ES instrumentiem kā EKI un ESCO. Jaunākā EMM versija, kas tika ieviesta 2023. gadā, nodrošina efektīvāku profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanu un atzīšanu, jo īpaši tad, ja to izmanto apvienojumā ar digitālajiem apliecinājumiem. Tas paver iespēju standartizēt datus dažādās valodās un sistēmās, līdz ar to stiprinot mācīšanās modeļa nozīmi kvalifikāciju atzīšanā.

Savukārt ESCO nodrošina detalizētu prasmju, kompetenču un profesiju klasifikāciju vairākās valodās un līdz ar to arī "vienotas terminoloģijas" lietojumu profesionālos kontekstos. Pašlaik ESCO ietver vairāk nekā 3000 profesiju un gandrīz 14 000 ar tām saistītu prasmju. Lai gan šī detalizētā kvalifikācija uzskatāma par vienu no ESCO stiprajām pusēm, tā vienlaikus apgrūtinā ārvastīs iegūtu kvalifikāciju salīdzināšanu un atzīšanu, jo ESCO ir vērsts uz prasmēm un profesijām un neparedz kvalifikāciju iedalīšanu līmeņos. Tā kā trūkst šādas strukturētas kvalifikāciju iedalīšanas sistēmas, ESCO ir grūti izmantot kā atsauces punktu valstu vai starptautisko kvalifikāciju salīdzināšanai. ESCO izmanto galvenokārt nodarbinātības aģentūras saskaņā ar Īstenošanas lēmumu (Eiropas Komisija, 2018), kas pieņemts, pamatojoties uz Regulu par Eiropas Nodarbinātības dienestu tīklu (EURES) (Eiropas Parlaments un Padome, 2016).

Neraugoties uz šiem sarežģījumiem, pieejamas plašas *Europass*, EMM un ESCO pilnveides iespējas, lai to izmantošana būtu vēl efektīvāka. Daudzsološs attīstības virziens ir kvalifikāciju īso digitālo aprakstu integrēšana *Europass* platformā, kas nākotnē varētu kļūt par digitāliem apliecinājumiem. Ja pēc iespējas vairāk iesaistīto pušu

izmantotu *Europass* kā “vienotu profila veidošanas rīku mācībām un nodarbinātībai Eiropas Savienībā”, būtu iespējams stiprināt *Europass* nozīmi ES iniciatīvās un mobilitātes programmās (Eiropas Komisija, 2024b, 8. lpp.). *ESCO* daudzvalodu un detalizēto klasifikācijas sistēmu iespējams turpināt pilnveidot, lai uzlabotu tās sasaisti ar NKI un līdz ar to arī tās lietderību kvalifikāciju atzišanas procesos.

Savukārt attiecībā uz *Europass* integrētas digitālas sistēmas izveide ES un valstu līmenī joprojām ir problemātiska. Lai to panāktu, jānodrošina skaidra digitāla sasaiste starp EKI, NKI un atsevišķām kvalifikācijām, ko var kavēt tehnoloģiski, birokrātiski un ar politiku saistīti faktori. Attiecībā uz *ESCO* tiesiskā pamata trūkums var kavēt tās plašāku atzišanu un integrēšanu formālajos kvalifikāciju atzišanas procesos. Turklāt atšķirīgā izpratne par *ESCO* un tās atšķirīgā izmantošanas prakse dažādās dalībvalstīs var mazināt tās efektivitāti kvalifikāciju un mācīšanās rezultātu caurskatāmības un atzišanas veicināšanā. Ir svarīgi nodrošināt šo instrumentu un ietvarstruktūru saskaņotību un sasaisti, lai maksimāli izmantotu to potenciālu kvalifikāciju salīdzināšanā un atzišanā.

4.2. Gūtās atziņas par caurskatāmības instrumentu izmantošanu

Analizētajiem caurskatāmības instrumentiem ir kopīgi politikas mērķi, proti, veicināt mobilitāti un sekmēt kvalifikāciju salīdzināšanu un atzišanu, lai nodrošinātu piekļuvi mūžizglītības iespējām un darba tirgum. Šiem instrumentiem ir būtiska nozīme prasmju un kvalifikāciju pārnēsāšanas veicināšanā, kam būtu jābūt galvenajam mērķim. Lai gan mūžizglītība pakāpeniski kļūst par realitāti (*Cedefop*, 2024b), kvalifikāciju atzišanas procesi nav attīstījušies līdzvērtīgā tempā, līdz ar to radot neatbilstības, kas jānovērš.

Šīs ekosistēmas būtiskas sastāvdaļas ir tādas makrolīmeņa sistēmas kā PKD un LKKA, tomēr to efektivitāte ir atkarīga no to saskaņotas īstenošanas dalībvalstīs mezolīmenī, lai novērstu neatbilstības, kas varētu kavēt brīvu pārvietošanos un kvalifikāciju savstarpēju atzišanu. Visas dalībvalstis ir ieviesušas PKD un īsteno LKKA, tomēr praksē LKKA piemērošana profesionālajām kvalifikācijām nav tik vienkārša. Neraugoties uz to, *ENIC/NARIC tīklā* šim jautājumam nav pievērsta īpaša uzmanība (*BRAVO*, 2024). Šie regulējumi jāpapildina ar papildu instrumentiem (jo īpaši digitāliem) un sadarbības mehānismiem, lai nodrošinātu netraucētu informācijas sniegšanu un apmaiņu un iedibinātu paraugpraksi visā Eiropā. Caurskatāmības instrumenti, piemēram, *Europass*, nodrošina uzticamu informāciju, ko sniegušas attiecīgo valstu iesaistītās puses, līdz ar to vairojot uzticēšanos starp iesaistītajām pusēm, tostarp saistībā ar ārvalstīs iegūtām kvalifikācijām. Neraugoties uz panākto progresu, veikto izvērtējumu rezultāti liecina, ka galalietotājiem nav zināmi visi instrumenti. Tas rada zināmus izaicinājumus, jo īpaši darba devējiem un dažkārt pat iedzīvotājiem. Līdz ar to aktuāls ir jautājums par to, vai starp kvalifikāciju sistēmām makrolīmenī ir pilnībā nodrošināti nepieciešamie savstarpējās uzticēšanās priekšnoteikumi. Ņemot vērā grūtības ar profesionālo kvalifikāciju atzišanu, turpmāk nepieciešams stiprināt savstarpējo uzticēšanos.

Turklāt joprojām novērojami vairāki trūkumi. Proti, Eiropas caurskatāmības instrumenti bieži vien ir paredzēti piemērošanai formālās izglītības un mācību jomās un darbojas nošķirti, nevis veido saikni starp tām (*Bjørnåvold un Villalba-Garcia*, 2025). Šāda koncentrēšanās uz atsevišķām jomām un nekonsekventa jēdzienu interpretācija var mazināt izglītības guvēju iespējas elastīgi veidot savu izaugsmi un apgrūtināt

kvalifikāciju atzīšanu. Ir svarīgi pārvarēt šo jomu nošķirtību un veicināt to sasaisti. Šajās sistēmās jāprecizē un jāvienkāršo tādi jēdzieni kā “reglamentētā izglītība”, “salīdzinošais rādītājs” vai “atsauces punkts” un “būtiska atšķirība”, lai nodrošinātu to vienotu izpratni un piemērošanu.

Arī caurskatāmības instrumentu konceptuālais pamats apgrūtina kvalifikāciju salīdzināšanu un atzīšanu. Tādi jēdzieni kā “(automātiska/formāla) atzīšana” vai “kvalifikācija” tiek definēti ļoti atšķirīgi un nekonsekventi. Viens un tas pats jēdziens dažādās izglītības jomās un kvalifikāciju līmeņos var tikt lietots atšķirīgi, kas liecina par jomu nošķirtību. Diskusijās par mācīšanās validēšanu un atzīšanu šie jēdzieni bieži vien tiek jaukti, tos aplūkojot vai nu gandrīz kā sinonīmus, vai arī kā pilnībā atšķirīgus procesus. Ne vienmēr skaidri tiek nošķirti tādi jēdzieni kā “mācīšanās rezultāti”, “prasmes”, “kompetences” un “kvalifikācijas”, kuriem visiem ir būtiska nozīme kvalifikāciju atzīšanā.

Lai risinātu šos jautājumus, caurskatāmības instrumenti nevar pastāvēt izolēti no plašākiem politikas pasākumiem un sadarbības mehānismiem, kuru mērķis ir sekmēt kvalifikāciju salīdzināšanu un atzīšanu. Profesionālās izglītības jomā jāuzsver tādas iniciatīvas kā 2002. gada Kopenhāģenas deklarācija, 2020. gada Osnabrukas deklarācija un turpmākie Eiropas sadarbības pasākumi. Eiropas Komisijas 2025. gada Prasmju savienības stratēģijā uzsvērts, ka prasmju un kvalifikāciju pārnēsāmības veicināšana ir viens no būtiskākajiem sasniegšanajiem rezultātiem vairākos līmeņos. Turpmāko pasākumu sekmīgu īstenošanu iespējams nodrošināt, balstoties uz iepriekšējo pieredzi.

Lai maksimāli izmantotu šo instrumentu sniegtās priekšrocības, ir svarīgi veicināt šo instrumentu sasaisti un saskaņotību. Validēšanas un atzīšanas procesu saskaņošana, vienlaikus izmantojot digitālus risinājumus, var uzlabot šo procesu efektivitāti. Digitālo apliecinājumu un mikrokvalifikāciju izmantošana, kā arī savietojamība ar tādām sistēmām kā EKI var veicināt kvalifikāciju salīdzināmību un vairot izpratni par tām, ja vien tiek nodrošināts konsekvents terminoloģijas un jēdzienu lietojums. Turklāt, lai sasniegtu izvirzītos mērķus, ir svarīgi mazināt neskaidrības par pamatjēdzieniem kvalifikāciju atzīšanas procesos un to praktisko pielietojumu, jo īpaši mikrolīmenī, kā arī precizēt kvalifikāciju atzīšanas kritērijus un jēdzienu “būtiska atšķirība”. Apvienojot šīs iniciatīvas vienotā pieejā, caurskatāmības instrumentus var izmantot vēl efektīvāk, lai veicinātu kvalifikāciju atzīšanu un mobilitāti Eiropā. Šāda pieeja ļaus izveidot vienotu Eiropas mūžizglītības telpu un paplašināt nodarbinātības iespējas, līdz ar to nodrošinot šo instrumentu pilnvērtīgu izmantošanu visu iedzīvotāju interesēs.

5. NODAĻA

ReferNet aptaujas secinājumi

Šajā nodaļā apkopoti *ReferNet* tīkla dalībnieku vidū veiktās aptaujas galvenie secinājumi. Aptaujas mērķis bija sniegt pārskatu par kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas praksi Eiropā, īpašu uzmanību pievēršot iepriekš aplūkoto caurskatāmības instrumentu praktiskajam pielietojumam. Aptauja bija vērsta galvenokārt uz kvalifikācijām, kas noteiktas katras attiecīgās valsts profesionālās izglītības sistēmā, tostarp uz pēcvidusskolas un augstākās profesionālās izglītības kvalifikācijām. Pēc aptaujas rezultātu tematiskās analīzes izklāstīti galvenie secinājumi un gūtās atziņas.

5.1. Aptaujas rezultātu tematiskā analīze

Šajā sadaļā sniegta detalizēta *ReferNet* aptaujas rezultātu tematiskā analīze, pievēršoties trim galvenajiem aspektiem, proti, pārvaldības struktūrām, caurskatāmības instrumentu ieviešanai valsts līmenī un izplatītākajai kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas praksei. Tajā aplūkotas dažādas profesionālo kvalifikāciju atzīšanas sistēmas, izvērtēta Eiropas caurskatāmības instrumentu efektivitāte dažādos valstu kontekstos un apkopota izplatītākā prakse un kritēriji, lai apzinātu izaicinājumus un iespējas pilnveidot profesionālo kvalifikāciju atzīšanu Eiropā.

5.1.1. Pārvaldības struktūras

Kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas pārvaldības sistēmas Eiropā ir ļoti atšķirīgas, jo īpaši attiecībā uz profesionālajām kvalifikācijām. Par šiem procesiem ir atbildīgas dažādas ministrijas, kompetentās iestādes, informācijas sniedzēji un konsultatīvās institūcijas, kuru konkrētās funkcijas katrā valstī atšķiras. Visās valstīs *ENIC/NARIC* tīkliem ir būtiska nozīme kvalifikāciju atzīšanas veicināšanā, lai nodrošinātu piekļuvi augstākajai izglītībai. Tie sniedz uzticamu informāciju un konsultācijas izglītības akadēmiskās atzīšanas jautājumos, kā arī veicina sadarbību starp attiecīgo valstu informācijas centriem. Saskaņā ar PKD daudzām kompetentām iestādēm Eiropā ir uzticēts nodrošināt speciālistu atbilstību nepieciešamajiem standartiem darbam reglamentētajās profesijās. Savukārt nereglamentētajā darba tirgū būtiska nozīme ir darba devējiem, jo viņi bieži vien paši izvērtē potenciālo darbinieku kvalifikācijas. Tā kā šajos procesos iesaistīts daudz dažādu pušu, valstis cenšas šīs pārvaldības struktūras vienkāršot, lai izveidotu saskaņotāku pieeju. Dažas valstis par galveno prioritāti ir izvirzījušas attiecīgo iestāžu skaitu samazināšanu, bet citas – informācijas pakalpojumu pilnveidi, informācijas apmaiņas veicināšanu un sadarbības stiprināšanu.

Valstis piemēro atšķirīgas ārvalstīs iegūto kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas procedūras atkarībā no tā, vai to mērķis ir nodrošināt piekļuvi darba tirgum vai tālākizglītībai. Ja kvalifikāciju salīdzināšana vai atzīšana tiek veikta nolūkā nodrošināt piekļuvi tālākizglītībai, šo procesu dēvē par izglītības akadēmisko atzīšanu, ņemot vērā mērķi nevis salīdzināmās kvalifikācijas līmeni vai veidu. Ja kvalifikāciju salīdzināšanas vai atzīšanas mērķis ir piekļuve darba tirgum, izšķir reglamentētās un nereglamentētās

profesijas. Kvalifikāciju atzīšanu nolūkā nodrošināt piekļuvi reglamentētajām profesijām dēvē par *de jure* atzīšanu, bet kvalifikāciju atzīšanu nolūkā nodrošināt piekļuvi nereglamentētajām profesijām – par *de facto* atzīšanu. Tomēr praksē šis nošķirums ne vienmēr ir skaidrs, jo īpaši tad, ja vienam mērķim paredzēto novērtējumu izmanto kādam citam mērķim. Dažās valstīs joprojām nav vienprātības par to, kā definēt jēdzienu “nereglamentētās profesijas”, jo uz tām var attiekties mācību regulējums, taču profesionālās darbības uzsākšanai ne vienmēr vajadzīga licence. Dažkārt kvalifikācijas atzīšanas mērķis ir norādīts attiecīgajā lēmumā par kvalifikācijas atzīšanu, vismaz gadījumos, kad lēmums pieņemts saskaņā ar PKD.

Daudzās valstīs būtiska nozīme ir nozaru un darba tirgus pārstāvju sadarbībai. Piemēram, Norvēģijā profesionālo kvalifikāciju atzīšanas sistēma EKI 4. līmeņa kvalifikācijām tika izstrādāta sadarbībā ar sociālajiem partneriem. Savukārt Vācijā personai, kuras vēlas, lai tiktu atzīta ārvalstīs iegūtā kvalifikācija, ir jāzina, kurai profesijai tā atbilst Vācijas kvalifikāciju sistēmā. Neraugoties uz kvalifikāciju salīdzināšanas procesa sarežģītību, valstis vēlas šos procesus vienkāršot un izveidot visaptverošāku pieeju.

Ārvalstīs iegūto profesionālo kvalifikāciju atzīšanas jomā novērojamas atšķirīgas tendences. Dažās valstīs pieprasījums pēc profesionālajām kvalifikācijām ir neliels un būtiskas izmaiņas nav sagaidāmas, taču citās pieprasījums pieaug un tiek atzinīgi novērtēts tas, ka tiek aktualizēts jautājums par profesionālajām kvalifikācijām. Atsevišķās valstīs profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanai izmantotās procedūras līdzinās augstākajā izglītībā izmantotajām procedūrām. Tomēr šīs valstis joprojām saskaras ar zināmām grūtībām, jo īpaši tad, ja augstāko līmeņu profesionālās kvalifikācijas jānošķir no profesionālās augstākās izglītības kvalifikācijām. Dažās valstīs ir noteikti īpaši kritēriji kvalifikāciju salīdzināšanai šajos līmeņos. Turklāt jēdzienam “augstākā profesionālā izglītība” joprojām nav vienotas Eiropas līmeņa definīcijas, kas liecina par nepieciešamību aplūkot šo jautājumu padziļināti.

5.1.2. Caurskatāmības instrumentu ieviešana valsts līmenī

Raksturojot Eiropas caurskatāmības instrumentu izmantošanu valsts līmenī, valstis varēja brīvi ziņot par instrumentiem, kurus tās savā kontekstā uzskatīja par vissvarīgākajiem. Lielākā daļa valstu raksturoja kvalifikāciju atzīšanas procedūras reglamentētajās profesijās saskaņā ar PKD, tikai nedaudz pievērsoties praksē sastopamajām grūtībām. Atbildēs bieži tika pieminēta arī LKKA, jo īpaši augstākās izglītības kontekstā, savukārt dažas valstis norādīja, ka tās šīs konvencijas principus piemēro arī profesionālo kvalifikāciju atzīšanā.

Vairākas valstis pieminēja Padomes lēmumu par to, kā veicināt kvalifikāciju automātisku atzīšanu, lielākoties saistībā ar augstāko izglītību. Lai gan minētais ieteikums attiecas arī uz profesionālo izglītību, šķiet, ka daudzās valstīs tam nav pievērts pietiekami daudz uzmanības. Tas, iespējams, izskaidrojams ar to, ka ieteikums attiecas uz kvalifikāciju atzīšanu tālākizglītības nolūkā, tādēļ profesionālās izglītības kontekstā to uzskata par mazāk lietderīgu. Turklāt Progresā ziņojumā (Eiropas Komisija, 2023, 9. lpp.) norādīts, ka joprojām nav skaidrības par jēdziena “automātiska atzīšana” definīciju.

Daudzās valstīs EKI un NKI izmanto kā galvenos instrumentus kvalifikāciju salīdzināšanai. Viena no valstīm norādīja, ka “EKI un NKI ir svarīgi instrumenti ārvalstīs iegūto kvalifikāciju salīdzināšanai. Šis ietvarstruktūras vairo uzticēšanos un vienotas

terminoloģijas lietojumu". Tomēr sniegtās atbildes ne vienmēr viesa skaidrību par šo instrumentu pielietošanu praksē, jo īpaši gadījumos, kad kvalifikāciju salīdzināšanā tiek izvērtēts ne tikai kvalifikācijas līmenis, bet arī citi aspekti. Viena valsts norādīja, ka grūtības rodas tad, ja "mācīšanās rezultātu līmenis neatbilst valsts kvalifikāciju sistēmā attiecīgajai kvalifikācijai noteiktajam izglītības līmenim". Grūtības rodas arī tad, ja NKI ietver neformālās kvalifikācijas vai mikro kvalifikācijas, kuru atzīšana ne vienmēr ietilpst attiecīgās iestādes kompetencē. Tāpat tika norādīts, ka "EKI vai NKI līmeni nevajadzētu interpretēt kā formālās profesionālās kvalifikācijas ekvivalentu".

Atbildēs bieži tika pieminēts *Europass*, un tā diploma pielikums un kvalifikāciju apliecinošā dokumenta pielikums tika atzīti par nozīmīgiem dokumentiem, kas atvieglo kvalifikāciju salīdzināšanu, lai gan pēdējais no minētajiem ne vienmēr ir pieejams. *Europass* kopumā tiek uzskatīts par vērtīgu digitālu instrumentu, kas nodrošina piekļuvi informācijai par kvalifikācijām, turklāt vairākas valstis, piemēram, Beļģija, Kipra, Čehijas Republika, Dānija, Francija, Vācija un Latvija, norādīja, ka tās ievieš pašas savus pasākumus informācijas un dokumentu pielikumu nodrošināšanai. Šajā saistībā vairākas valstis arī uzsvēra to, cik svarīga ir piekļuve valstu kvalifikāciju reģistriem vai datubāzēm.

Eiropas prasmju, kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikācija (*ESCO*) galvenokārt tika minēta *EURES*, *Europass*, valstu datubāzu un kvalifikāciju standartu kontekstā. Valstu viedokļi par *ESCO* piemērotību kvalifikāciju salīdzināšanai dalījās, proti, daudzas valstis neuzskatīja, ka tā veicina kvalifikāciju atzīšanu, ņemot vērā tās detalizācijas pakāpi un dažkārt arī neatbilstību valstu sistēmām. Attiecībā uz Eiropas mācīšanās modeli (EMM) dažas valstis minēja, ka tās ir uzsākušas kartēšanas pasākumus, savukārt citas valstis, piemēram, Zviedrija, norādīja, ka darbs šajā jomā vēl turpinās. Īrijā kvalifikāciju dati ir strukturēti atbilstoši EMM. Dažas valstis atzina, ka EMM varētu būt noderīgs kvalifikāciju salīdzināšanā.

Valstis arī piedāvāja dažādus risinājumus ES caurskatāmības instrumentu pilnveidei. Vairums ieteikumu bija vērsti uz jau ieviesto ES caurskatāmības instrumentu un informācijas digitalizāciju un integrāciju. Vairākas valstis arī norādīja, ka nepieciešams nodrošināt caurskatāmības veicināšanas iniciatīvu un instrumentu sasaisti un saskaņotību, uzlabot šo instrumentu atpazīstamību galalietotāju vidū, kā arī efektīvāk izmantot jau ieviestos instrumentus. Daudzās atbildēs bija uzsvērts tas, cik svarīgi ir veidot sadarbības tīklus, stiprināt iestāžu kapacitāti un nodrošināt profesionālo pilnveidi gan valsts, gan Eiropas mērogā. Tomēr vairākas valstis norādīja, ka nav izveidots atbilstošs sadarbības tīkls profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanai un atzīšanai.

5.1.3. Izplatītākā kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas prakse

Kopumā valstis norādīja, ka valstu tiesību aktiem, norādījumiem, stratēģijām un dažādiem pakalpojumiem ir būtiska nozīme kvalifikāciju salīdzināšanā un atzīšanā. Tās arī apgalvoja, ka tajās darbojas vairākas valsts un reģionālā līmeņa iestādes, informācijas sniedzēji un konsultatīvās institūcijas. Dažās valstīs ir izveidotas īpašas ekspertu komisijas vai līdzīgas struktūras, kuras izvērtē un analizē kvalifikāciju saturu, kā arī organizē kandidātiem eksāmenus un prasmju pārbaudes. Šīs metodes bieži vien līdzinās neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanā izmantotajām metodēm.

Viens no galvenajiem secinājumiem ir tas, ka kvalifikāciju salīdzināšana un atzīšana joprojām lielākoties balstīta uz individuālu izvērtējumu un katra atsevišķa gadījuma analīzi, tādēļ katrai kvalifikācijai jāpievieno uzticama un konkrētajam mērķim atbilstoša informācija. Daudzi respondenti atzina kvalifikāciju apliecinošā dokumenta pielikuma lietderību, lai gan tas ne vienmēr ir pieejams. Tas liecina, ka šajā jomā nepieciešami uzlabojumi. Tikai dažas valstis minēja nesen ieviestos īsos kvalifikāciju aprakstus (EKL-Europass projekta grupa, 2024), kuros ietverti vienoti principi īsu, mācīšanās rezultātos balstītu aprakstu izveidei.

Katra atsevišķa gadījuma izvērtēšana nav nepieciešama, ja valstis ir noslēgušas divpusējus vai daudzpusējus nolīgumus par kvalifikāciju atzīšanu. Valstis kā vienu no šādas situācijas piemēriem minēja kvalifikāciju atzīšanu, kas balstīta uz PKD noteikto minimālo mācību nosacījumu koordinēšanu. Turklāt iepriekšēja pieredze ar līdzīgām kvalifikācijām tajā pašā valstī, iestādē un laikposmā var atvieglot šo procesu, līdz ar to individuāla izvērtēšana nav nepieciešama. Spriežot pēc respondentu sniegtajām atbildēm, Padomes Ieteikumā (Eiropas Savienības Padome, 2018) noteikto kvalifikāciju automātisko atzīšanu, šķiet, veic reti, un biežāk uzsvērtā zināma kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas procesu stingrība.

Respondentu atbildēs minētos kvalifikāciju salīdzināšanas kritērijus var iedalīt četrās kategorijās, proti, ar kontekstuālie kritēriji, institucionālie kritēriji, kvalitātes kritēriji un ar pašu kvalifikāciju saistītie kritēriji. Izmantotie kritēriji var atšķirties atkarībā no kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas mērķa.

Kontekstuālie kritēriji ietver kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas tiesisko pamatu, kvalifikācijas vietu izcelsmes valsts kvalifikāciju sistēmā, kā arī dokumenta un kvalifikācijas autentiskumu. Institucionālie kritēriji bieži vien attiecas uz kvalifikāciju piešķiršo iestādes statusu izcelsmes valstī. Savukārt kvalitātes kritēriji atbildēs pieminēti retāk. Lai apliecinātu kvalifikācijas kvalitāti, bieži vien pietiek ar to, ka kvalifikācija ir iekļauta izcelsmes valsts oficiālajā kvalifikāciju sistēmā, kas liecina par zināmu uzticēšanos citu valstu formālajām kvalifikāciju sistēmām.

Ar kvalifikāciju saistītie kritēriji respondentu atbildēs pieminēti visbiežāk. Tie attiecas uz kvalifikācijas statusu izcelsmes valstī (oficiāli atzīta un/vai NKI ietverta kvalifikācija), kvalifikācijas un/vai profesijas nosaukumu, NKI/EKL līmeni, formālajām tiesībām pēc kvalifikācijas iegūšanas (piemēram, piekļuve tālākizglītībai vai darba tirgum), uzņemšanas prasībām, studiju ilgumu un kredītpunktu skaitu, kvalifikācijas profilu, studiju kursiem, mācību saturu un mācīšanās rezultātiem. Lai gan daži kritēriji pārklājas, ir skaidrs, ka izvērtēšanas process bieži vien ir neelastīgs un darbietilpīgs, kā tas norādīts dažu respondentu atbildēs.

Tāpat tika uzsvērtā kvalifikācijai raksturīgo mācīšanās rezultātu nozīme, norādot, ka būtiska loma kvalifikāciju salīdzināšanā un atzīšanā ir kvalitatīvam mācīšanās rezultātu formulējumam mācību satura vai studiju programmas aprakstā. Lielākoties tika uzsvērtas profesijai raksturīgās prasmes, bet mazāk – vispārīgās un caurviju prasmes. Spriežot pēc sniegtajām atbildēm, mācīšanās rezultātu salīdzināšanu apgrūtina atšķirības to kvalitātē, detalizācijas pakāpē, kā arī mācīšanās rezultātu un kvalifikāciju nosaukumu tulkojumos.

Papildu aspekti, kas salīdzināšanas procesā tika ņemti vērā, bet tika pieminēti retāk, ietvēra katram mācību priekšmetam un mācību gadam paredzēto stundu skaitu nedēļā,

apmeklējumu uzskaiti, vērtēšanas sistēmas, kandidāta atzīmes/vērtējumus, studiju formu (pilna vai nepilna laika studijas), valodu prasmes un kandidāta vecumu.

Daudzās respondentu atbildēs bija uzsvērts, ka kvalifikāciju salīdzināšanā kā atskaites punktu ir svarīgi izmantot "atbilstošu" valsts kvalifikāciju. Dažās valstīs salīdzināšana sākas ar konkrētās profesijas noteikšanu, bieži vien kā atskaites punktu vienlaicīgi izmantojot gan valsts kvalifikāciju, gan profesiju. Dažkārt kandidātiem, kuri kvalifikāciju ieguvuši ārvalstīs, tiek lūgts pašiem norādīt kvalifikāciju un/vai profesiju, atbilstoši kurai salīdzināšana veicama. Respondentu atbildes liecina, ka salīdzināšanas procesā dažkārt ņem vērā arī tādus papildu faktorus kā kandidāta zināšanas par attiecīgās valsts tiesisko regulējumu vai valodu prasmes.

Kvalifikāciju salīdzināšanas vai atzīšanas rezultāts var atšķirties atkarībā no tādiem faktoriem kā tiesiskais regulējums vai salīdzināšanas mērķis. Vairumā gadījumu pieņemtais lēmums var būt pozitīvs, nosacīts vai negatīvs. Izsniegtais dokuments var ietvert informāciju par valsts kvalifikāciju un ārvalstīs iegūto kvalifikāciju līmeņu salīdzināmību, kvalifikācijas satura, profila un kredītpunktu detalizētu salīdzinājumu ar attiecīgo valsts kvalifikāciju, salīdzināmību ar kādu konkrētu profesiju uzņemošajā valstī vai lēmumā piešķirtajām tiesībām un juridiskajām sekām. Dažos gadījumos tiek sniegts ārvalstīs iegūtās kvalifikācijas apraksts, nesalīdzinot to ar nevienu valsts kvalifikāciju vai profesiju. Ja saskaņā ar PKD pieņem nosacītu lēmumu, var tikt noteikts adaptācijas periods vai zināšanu pārbaude. Līdzīgas prasības konstatētas arī kvalifikāciju atzīšanas dokumentos nereglementētajā darba tirgū, lai gan tās var būt apzīmētas citādi, piemēram, kā darba pieredze vai prasmju pārbaude. Daži respondenti arī uzsvēra nepieciešamību nodrošināt pēc kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas izsniedzamo dokumentu skaidrību un vienveidību valsts līmenī.

Galvenais kvalifikāciju atzīšanas procesa uzraudzības veids ir statistikas datu apkopošana par pieteikumiem un pieņemtajiem lēmumiem. Tas ir īpaši svarīgi PKD īstenošanā, jo šī direktīva paredz šādu pienākumu. Daudzās valstīs tiek sagatavoti ikgadējie uzraudzības ziņojumi, kas attiecas tieši uz kvalifikāciju atzīšanas procesu. Tajos parasti sniegta informācija par kandidātu skaitu, pieteikumu izskatīšanas laiku, valstīm, kurās kvalifikācijas iegūtas, un atzītajām kvalifikācijām. Dažās valstīs šos ikgadējos ziņojumus izmanto kvalifikāciju atzīšanas procesu pilnveidei vai standartizēšanai gan valsts, gan dažādu kompetento iestāžu līmenī.

Dažās valstīs arī veiktas lietotāju apmierinātības aptaujas, lai izvērtētu klientu pieredzi. Tomēr tikai atsevišķās valstīs, jo īpaši Zviedrijā un Norvēģijā, veiktas aptaujas nolūkā izvērtēt kvalifikāciju atzīšanas lēmumu ietekmi uz kandidātiem vai darba devējiem. Līdz ar to valstu līmenī ir maz liecību par kvalifikāciju atzīšanas nozīmi un reālo ietekmi uz personām.

Jāpiebilst, ka mākslīgais intelekts (MI) kvalifikāciju salīdzināšanā un atzīšanā pašlaik vairāk tiek uzskatīts par potenciālu nevis faktiski izmantojamu risinājumu. Vairumā valstu MI vēl neizmanto kvalifikāciju salīdzināšanai vai datu analizēšanai, taču dažās valstīs, piemēram, Polijā, jau tiek īstenoti pilotprojekti saistībā ar MI izmantošanu. Vairākas valstis saskata ievērojamu potenciālu MI datu apstrādes iespējās. Tas varētu palīdzēt pārvarēt valodu barjeras un klasifikācijas sistēmu radītos šķēršļus, pārbaudīt dokumentu vai kvalifikāciju autentiskumu, precīzāk salīdzināt mācīšanās rezultātus, apzināt atšķirības, samazināt darbaspēka izmaksas un paātrināt kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas procesu.

ReferNet aptaujā sniegtajās atbildēs minēti vairāki priekšnoteikumi MI efektīvai izmantošanai, tostarp nepieciešamība nodrošināt pieejamus un pilnīgus valsts reģistrus vai izglītības dokumentus, pietiekami detalizētus kvalifikāciju aprakstus, strukturētu un salīdzināmu informāciju, lielāku pārliecību par datu izmantojamību un uzticamību, kā arī kopumā augstāku informācijas digitalizācijas līmeni.

5.2. Gūtās atziņas par *ReferNet* aptauju

ReferNet aptaujā sniegtās atbildes liecina par vairākām problēmām saistībā ar ārvalstīs iegūto profesionālo kvalifikāciju atzīšanu, tostarp politiskām, ar uzticēšanos saistītām un tehniskām problēmām, tādējādi apstiprinot dažus sākotnēji izvirzītos pieņēmumus. Šīs problēmas bieži vien izriet no uzņemošo valstu iekšējiem faktoriem, piemēram, politiskajiem un ekonomiskajiem apsvērumiem, jo īpaši konkrētās nodarbinātības nozarēs vai saistībā ar migrācijas jautājumiem. Vēl viens politisks faktors ir iesaistītajām pusēm un izglītības guvējiem sniegto pakalpojumu un atbalsta līmenis, kas atkarīgs no resursu sadalījuma un noteiktajām prioritātēm attiecīgajā valstī. Vairākas valstis ir norādījušas, ka profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanai un atzīšanai nepieciešami ievērojami resursi un ka šis process lielā mērā atkarīgs no politiskajiem lēmumiem par pakalpojumu struktūru, to īstenošanu un tiesisko regulējumu.

Arī uzticēšanās ir būtisks faktors, jo īpaši saistībā ar informācijas uzticamību un pieejamību. Tas attiecas arī uz to, cik lielā mērā lēmumu pieņemšana un informācijas apmaiņa balstās uz sabiedrības uzticēšanos. Tomēr respondentu atbildēs salīdzinoši maz uzmanības pievērsts lēmumu pieņemšanas procesu caurskatāmībai un kandidātu iespējām iegūt informāciju par šiem procesiem. Vairums respondentu minēja sistēmas līmeņa problēmas, mazāk uzmanības pievēršot izglītības guvēja skatījumam. Kvalifikāciju atzīšanas rezultātu uzraudzība galvenokārt balstās uz statistikas datiem, mazāk pievēršoties lēmumu ietekmei uz izglītības guvēju vai izglītību un darba tirgu kopumā. Atbildēs biežāk pieminētas tehniskas problēmas, jo īpaši saistībā ar informācijas pieejamību un strukturēšanu gan kandidātiem, gan lēmumu pieņēmējiem, informācijas nodrošināšanu svešvalodās, kā arī procesu un dokumentu skaidrību un izklāstu.

Neraugoties uz dažām kopīgām kvalifikāciju salīdzināšana un atzīšanas pieejām dažādās valstīs, kopējā situācija gan Eiropas, gan valstu līmenī joprojām ir sarežģīta. Viena no šādām kopīgajām iezīmēm ir pieeju nošķiršana atkarībā no kvalifikāciju atzīšanas mērķa, proti, tālākizglītība vai nodarbinātība. Savukārt attiecībā uz nodarbinātību izšķir reglamentēto un nereglamentēto sektoru. Atkarībā no kvalifikāciju atzīšanas mērķa tiek piemēroti dažādi Eiropas līmeņa instrumenti. Piemēram, piekļuvi reglamentētajām profesijām nodrošina Profesionālo kvalifikāciju direktīva, savukārt Lisabonas konvencija par kvalifikāciju atzīšanu attiecas uz piekļuvi augstākajai izglītībai, taču tās principi profesionālo kvalifikāciju atzīšanā netiek piemēroti konsekventi. Caurskatāmības vai digitālo instrumentu izmantošana ir atkarīga no iesaistītajām pusēm un tā, kā un vai šie instrumenti ir ieviesti valsts līmenī.

Izglītības guvējiem var būt grūti orientēties ārvalstīs iegūto kvalifikāciju atzīšanas sistēmā, jo tajā iesaistītas daudzas iestādes, lēmumu pieņemšanas pilnvaras ir sadalītas starp dažādām institūcijām un konsultāciju un atbalsta pakalpojumu līmeņi atšķiras. Tomēr daudzas valstis cenšas uzlabot informācijas pieejamību, tostarp svešvalodās. Dažas valstis ir uzsvērušas nepieciešamību vienkāršot, paātrināt un standartizēt profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanas procesu.

Mikrolīmenī kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas prakse mēdz būt neelastīga. Bieži vien novērojami centieni panākt pilnīgu līdzvērtību starp valsts profesionālajām kvalifikācijām un ārvalstīs iegūtajām profesionālajām kvalifikācijām, nevis atzīt pastāvošās atšķirības un rast risinājumus. Mazāk uzmanības vajadzētu pievērst tādiem kontekstuāliem faktoriem kā mācību īstenošanas veids un ilgums, tā vietā vairāk uzsverot mācību saturu un aprakstu. Mācīšanās rezultātos balstīto kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas pieeju var turpināt attīstīt un pilnveidot atkarībā no tā, cik lielā mērā kvalifikācijas tiek definētas mācīšanās rezultātu izteiksmē. Jautājumam par to, vai konstatētās atšķirības starp kvalifikācijām patiešām ir tik būtiskas, lai tās liegtu kandidātam sekmīgi turpināt studijas vai uzsākt profesionālo darbību, netiek pievērsta pietiekama uzmanība. Tādēļ dažkārt tiek pieņemti negatīvi lēmumi vai arī kandidātam pašam nākas meklēt nodarbinātības vai tālākizglītības iespējas. Lai gan vairums valstu konsekvēnti norāda kvalifikāciju salīdzināšanas procesā vērā ņemamos kvalifikāciju elementus, bieži vien nav skaidri formulēts, kā šie elementi tiek izmantoti kā kvalifikāciju salīdzināšanas vai atzīšanas kritēriji. Lai izdarītu pārliecinošākus secinājumus par kvalifikāciju atzīšanu dalībvalstīs un iesaistīto pušu vidū, nepieciešami turpmāki pētījumi.

Pozitīvi vērtējams tas, ka kvalifikāciju salīdzināšana un atzīšana netiek uzskatīta par izolētu procesu, bet gan par daļu no plašāka konteksta, kas ietver tādas politikas jomas kā kvalifikāciju izstrāde, pāreja uz mācīšanās rezultātos balstītām kvalifikācijām, kvalitātes nodrošināšana, caurskatāmība, pārrobežu sadarbība, prasmju prognozēšana un prasmju nepietiekamības analizēšana, darba tirgus vajadzības, imigrācija un digitalizācija. Daudzas valstis atbalsta Eiropas līmeņa sadarbību kvalifikāciju salīdzināšanā un atzīšanā un saskata ieguvumus kopīgu pieeju un paraugprakses izveidē, lai atvieglotu kvalifikāciju salīdzināšanas procesu.

6. NODAĻA

Izvērtējums un secinājumi

Šajā noslēdzošajā nodaļā apkopoti galvenie secinājumi un atziņas, kas izriet no iepriekš sniegtā izvērtējuma, līdz ar to sniedzot visaptverošu rezultātu pārskatu un pētījuma noslēguma secinājumus. Aplūkoti galvenie vēstījumi un secinājumi, kas izriet no iepriekš sniegtā izvērtējuma, tostarp jau ieviesto caurskatāmības instrumentu un iniciatīvu nozīme, attiecīgo valstu iestāžu un iesaistīto pušu izmantotās metodes profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanai un atzīšanai, kā arī attiecīgās tēmas un jēdzieni, kas varētu palīdzēt izstrādāt praktisku pieeju dažādiem kvalifikāciju atzīšanas mērķiem Eiropā. Šīs nodaļas mērķis ir vairo izpratni par šīs jomas izaicinājumiem un iespējām, turpmāk pievēršoties nepieciešamībai nodrošināt pamatjēdzienu konsekventu lietojumu un mācīties no iepriekšējās pieredzes un uzsverot vairākus politiku un praksi ietekmējošus faktorus, kā arī iezīmēt turpmākos politikas un pētniecības virzienus.

6.1. Galvenie vēstījumi

Šajā pētījumā sniegts pārskats par ES dalībvalstīs izmantoto politiku un instrumentiem profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanai un atzīšanai. Līdz ar to galvenā uzmanība pievērsta tādiem būtiskiem jautājumiem kā jau ieviesto ES caurskatāmības instrumentu nozīme un pilnveides iespējas, attiecīgo valstu iestāžu un iesaistīto pušu izmantotās metodes profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanai un atzīšanai, kā arī attiecīgās tēmas un jēdzieni, kas varētu palīdzēt izstrādāt praktisku pieeju dažādiem kvalifikāciju atzīšanas mērķiem Eiropā.

Pēdējos gados dažādi caurskatāmības instrumenti ir būtiski veicinājuši kvalifikāciju salīdzināšanu un atzīšanu, novirzot uzmanību no mācību procesa parametriem un vairāk koncentrējoties uz mācīšanās rezultātiem, kas raksturo to, ko persona zina un spēj paveikt. Tomēr, neraugoties uz šo instrumentu līdzīgajiem politiskajiem mērķiem, tie bieži vien nav pietiekami saskaņoti un neveido vienu integrētu sistēmu. Lai nodrošinātu lielāku skaidrību un turpmāku attīstību, jaunajām politikas iniciatīvām jābūt balstītām uz iepriekšējām iniciatīvām. ES politikas veidošanā būtu lietderīgi nodrošināt lielāku konsekvenci un balstīties uz iepriekšējām iniciatīvām, jo pašreizējās pieejas izmantošanas rezultātā pasākumi var pārklāties un ierobežot kvalifikāciju atzīšanas un caurskatāmības rīku potenciālo ietekmi.

Lielāka uzmanība jāpievērš mācīšanās rezultātu nozīmei. Pašlaik notiek darbs pie mācīšanās rezultātu plašākas integrēšanas kvalifikāciju atzīšanas procesos. Spēcīgāka mācīšanās rezultātu sasaiste varētu vienkāršot kvalifikāciju atzīšanu, tomēr nepieciešami turpmāki pētījumi, lai noskaidrotu, kā un kādos apstākļos to varētu panākt. Praktisku risinājumu varētu nodrošināt līdzsvarota pieeja, kas paredz īso, mācīšanās rezultātos balstīto kvalifikāciju aprakstu izmantošanu (EKL-Europass projekta grupa, 2024) līdztekus kvalifikācijas raksturojošo un kontekstuālo faktoru izvērtēšanai.

Tādi instrumenti kā EKL, *Europass*, *ESCO* un *EMM* nodrošina strukturētas sistēmas un dokumentāciju, kas palīdz iesaistītajām pusēm izprast un izvērtēt ārvalstīs iegūtās kvalifikācijas. Tie arī vairo savstarpēju uzticēšanos starp dažādu valstu kvalifikāciju

sistēmām, līdz ar to nodrošinot kvalifikāciju aprakstīšanu skaidrā un salīdzināmā veidā. Tomēr, neraugoties uz šo instrumentu efektivitāti politikas līmenī, to atpazīstamība un praktiskā izmantošana galalietotāju vidū, tostarp darba devēju un iedzīvotāju vidū, joprojām ir ierobežota, mazinot to potenciālo ietekmi. Šie instrumenti atšķiras atkarībā no to darbības līmeņa, mērķa un pamatā esošās koncepcijas. Atšķirības to sarežģītībā, tvērumā un lietotāju iesaistē mazina to atpazīstamību un apgrūtina to praktisko pielietojumu galalietotāju vidū, tostarp darba devēju un iedzīvotāju vidū, tādējādi ierobežojot to pilnvērtīgas izmantošanas iespējas.

Valstīm ES līmenī joprojām ir grūti sistemātiski apvienot šos instrumentus, tostarp nodrošinot pamatjēdzienu konsekventu lietojumu, lai garantētu to lietderību visās izglītības un mācību jomās. Lai gan šo instrumentu ieviešana valsts līmenī un mezolīmenī zināmā mērā var veicināt to integrēšanu atsevišķās izglītības vai kvalifikāciju sistēmās, visaptverošākiem risinājumiem nepieciešama makrolīmeņa dalībnieku, piemēram, ES, iesaiste.

Šo instrumentu pilnveides iespējas lielākoties saistītas ar to turpmāku digitalizāciju un integrāciju, izmantojot tādus tehnoloģiskus risinājumus kā mākslīgais intelekts (MI), lai vienkāršotu procesus un padarītu tos efektīvākus un pieejamākus. Izmantojot digitalizācijas un MI potenciālu, šie instrumenti var palīdzēt pārvarēt pašreizējos šķēršļus, tostarp valodu barjeras un klasifikācijas sistēmu radītos šķēršļus, nodrošinot dokumentu autentiskuma pārbaudi un uzlabojot datu apstrādi. Tomēr, lai pilnībā izmantotu MI potenciālu, jānodrošina sistemātiska pieeja un skaidra izpratne par pamatjēdzieniem. Kvalifikāciju salīdzināšanā izšķiroša nozīme ir konsekventai mācīšanās rezultātu izmantošanai un attīstīšanai mācību programmās, standartos un izvērtēšanas procesā.

Turklāt tādu digitālo platformu kā *Europass* pilnveide, nodrošinot tās savietojamību ar digitālajiem apliecinājumiem, varētu vairot izpratni par kvalifikācijām un uzlabot to salīdzināmību. Tomēr šo instrumentu pielietošana praksē joprojām ir problemātiska. Lai to panāktu, jānodrošina kvalifikāciju un mācīšanās rezultātu formulēšana konsekventā un salīdzināmā veidā. Būtiskas problēmas joprojām ir jau ieviestās kvalifikāciju atzīšanas prakses stingrība, izglītības jomu un kvalifikāciju atzīšanas sistēmu nošķirtība, kā arī nepieciešamība precīzāk definēt kvalifikāciju atzīšanas procesā lietotos pamatjēdzienus un kritērijus.

Profesionālo kvalifikāciju atzīšanas pārvaldības sistēmas Eiropā būtiski atšķiras. Kvalifikāciju atzīšanas procesā katra valsts izmanto atšķirīgas struktūras, iesaistot dažādas ministrijas, kompetentās iestādes un iesaistītās puses. Lai gan viena no izplatītākajām praksēm paredz iedalīt kvalifikāciju atzīšanas procesus atkarībā no to mērķa (tālākizglītība vai nodarbinātība), joprojām ir grūti nodrošināt šo procesu un to rezultātu saskaņotību dažādos valsts kontekstos. Šādas daudzveidības dēļ izglītības guvējiem bieži vien ir grūti orientēties kvalifikāciju atzīšanas sistēmā.

Ir svarīgi vairot savstarpēju uzticēšanos starp valstu kvalifikāciju sistēmām un dažādu veidu kvalifikācijām. Lai gan caurskatāmības instrumenti ir veicinājuši šādas uzticamības veidošanos, nepieciešams īstenot turpmākus pilnveides pasākumus un padarīt kvalifikāciju atzīšanas procesus elastīgākus, atzīstot, ka kvalifikācijas var atšķirties, izprotot būtiskās atšķirības un vajadzības gadījumā izvērtējot, vai šīs atšķirības iespējams kompensēt, piemēram, validējot iepriekšējo izglītību. Šādi pilnveides pasākumi ļautu

labāk pielāgot kvalifikāciju atzīšanas procesus individuālajām vajadzībām, paplašināt mūžizglītības iespējas un pilnvērtīgāk izmantot profesionālās kvalifikācijas mainīgajā darba tirgū.

Tādām plašākām politikas iniciatīvām un sadarbības mehānismiem kā Kopenhāgenas process, Osnabrukas deklarācija un Prasmju savienības stratēģija ir ļoti būtiska nozīme, lai nodrošinātu turpmāku progresu profesionālo kvalifikāciju atzīšanas jomā, jo īpaši tad, ja saskaņotie pasākumi balstās uz iepriekš sasniegto. Šīs iniciatīvas akcentē nepieciešamību īstenot sadarbību, stiprināt kapacitāti un attīstīt paraugpraksi, lai veicinātu kvalifikāciju salīdzināšanu un atzīšanu. Turpmāk uzmanība jāpievērš caurskatāmības instrumentu atpazīstamības un pieejamības uzlabošanai, iesaistīto pušu sadarbības stiprināšanai, kā arī kvalifikāciju atzīšanas procesus kavējošo konceptuālo un praktisko šķēršļu novēršanai.

6.2. Nepieciešamība nodrošināt pamatjēdzienu konsekventu lietojumu

Kā norādīts iepriekš, caurskatāmības instrumentu pielietošanas izvērtējums liecina, ka šo instrumentu izmantošanai ne vienmēr raksturīgs pamatjēdzienu konsekvents lietojums. *Cedefop* (2024b) iepriekš uzsvēris, ka caurskatāmības instrumentu ierobežotā sasaiste bieži vien saistīta ar konceptuāliem šķēršļiem. Lai gan tādi jēdzieni kā "profesionāls" vai "atzīšana" ir būtiski, ārvalstīs iegūto profesionālo kvalifikāciju atzīšanas pilnveidē īpaši nozīmīga ir vienota izpratne par jēdzieniem "atsauces punkts" un "būtiska atšķirība". To konsekvents lietojums visā Eiropā sniegtu ievērojamu ieguvumu kvalifikāciju atzīšanas procesā. Tomēr caurskatāmības instrumentu izstrāde bieži vien ir noritējusi bez pietiekamas jēdzienu saskaņošanas. Dažādas iniciatīvas ir attīstījušas neatkarīgi viena no otras, ne vienmēr balstoties uz iepriekš paveikto un gūto pieredzi, un tām bieži vien trūcis viens būtisks aspekts, proti, atpazīstamība.

Kvalifikāciju salīdzināšanā būtiska ir izpratne par programmu savstarpējo atbilstību vai atšķirībām un to, cik lielā mērā atšķirības iespējams kompensēt. Tādēļ, lai nodrošinātu pēc iespējas precīzāku kvalifikāciju salīdzināšanu, tiek izmantots atsauces punkts. Saskaņā ar *Cedefop* sniegto definīciju (2022, 30. lpp.) atsauces punkts ir "konceptuāls fiksēts punkts, ko izmanto valstu kvalifikācijās ietverto mācīšanās rezultātu atbilstības noteikšanai, lai tos izvērtētu un salīdzinātu, kā arī noteiktu līdzības un atšķirības to saturā un profilā". Mācīšanās rezultātu un to formulējumu nozīme uzsvēta arī *ReferNet* aptaujā, taču nav pieejama viennozīmīga informācija par to, kā un tieši kuri mācīšanās rezultātu elementi kvalifikāciju salīdzināšanā un atzīšanā tiek izmantoti. Tomēr aptaujas rezultāti liecina, ka valstu kvalifikācijas vai konkrētas profesijas bieži vien tiek izmantotas kā atsauces punkts ārvalstīs iegūto kvalifikāciju atzīšanā. Ietverot mācīšanās rezultātus attiecīgajās novērtēšanas sistēmās, standartos un kvalifikācijās, iespējams izstrādāt formulējumus, kas nodrošina efektīvāku kvalifikāciju salīdzināšanu un atzīšanu.

Cedefop rokasgrāmata (2022) par mācīšanās rezultātiem ir noderīga ne tikai kvalifikāciju salīdzināšanai, bet arī kvalifikāciju izstrādes pilnveidošanai jau no paša sākuma. Tajā sniegti ieteikumi par to, kā formulēt un izklāstīt mācīšanās rezultātu "dziļumu" jeb attiecīgo zināšanu, prasmju un kompetenču sarežģītības un detalizācijas pakāpi un "plašumu" jeb tvērumu.

Ja kvalifikāciju salīdzināšanu veic, balstoties uz mācīšanās rezultātiem, īpaša nozīme ir tam, kuri mācīšanās rezultātu aspekti tiek izvērtēti, un tas bieži vien atkarīgs no kvalifikāciju salīdzināšanas primārā mērķa. Dažiem kvalifikācijas elementiem ir ļoti būtiska nozīme visos kvalifikāciju atzīšanas procesos, tādēļ ir svarīgi noteikt, kuri mācīšanās rezultāti kvalifikāciju atzīšanas mērķim ir nozīmīgāki nekā citi. Tāpat vairāk jāpievēršas jautājumam par salīdzinošajiem rādītājiem, ietverot arī kvalifikāciju kontekstuālos faktorus. Praksē tas parasti nozīmē diskusijas par to, kuri aspekti ir būtiski izvērtēšanai un kādas atšķirības novērojamas.

Jēdziens “būtiska atšķirība” izriet no kvalifikāciju atzīšanas tiesiskā regulējuma (Eiropas Parlaments un Eiropas Savienības Padome, 2005; 1997. gada Eiropas reģiona konvencija par to kvalifikāciju atzīšanu, kas saistītas ar augstāko izglītību, UNESCO, 2019). Lai gan šis jēdziens vairāk aplūkots augstākās izglītības kontekstā, *ReferNet* aptaujas rezultāti liecina, ka praksē to piemēro arī profesionālo kvalifikāciju atzīšanā.

Uz profesionālajām kvalifikācijām var attiecināt UNESCO Globālajā konvencijā par kvalifikāciju atzīšanu (UNESCO, 2019) sniegto definīciju, proti, “tikai tādas atšķirības starp ārvalstīs iegūtu kvalifikāciju un valsts kvalifikāciju, kas ir tik būtiskas, lai liegtu kandidātam sekmīgi uzsākt iecerēto darbību (tālākizglītību vai nodarbinātību)”. Tas nozīmē, ka nelielām (vai dažos gadījumos pat jebkādām) atšķirībām starp kvalifikācijām nevajadzētu būt par pamatu atteikumam tās atzīt, un kvalifikāciju salīdzināšanas procesā jāizvērtē, cik lielā mērā šīs atšķirības ietekmē šī procesa mērķi. Nosakot būtiskas atšķirības starp kvalifikācijām, balstoties uz salīdzinošajiem rādītājiem un skaidri formulētiem mācīšanās rezultātiem, iespējams nodrošināt lielāku caurskatāmību, pieņemt pamatotus lēmumus par kvalifikāciju atzīšanu un sniegt kandidātiem skaidrāku priekšstatu par to, kādas papildu zināšanas vai prasmes var būt nepieciešamas. Laika gaitā, uzkrājot pieredzi, šī pieeja arī pakāpeniski varētu aizstāt uz ekvivalenci balstīto pieeju, kas joprojām tiek plaši izmantota.

6.3. Ietekme, praktiski īstenojamas atziņas un turpmākie darbības virzieni

Šajā posmā ir svarīgi atzīt šī pētījuma ierobežojumus, pirms pievērsties ietekmei uz politiku un ieteikumiem turpmākajiem pētījumiem. Lai gan veiktais caurskatāmības instrumentu izvērtējums ir visaptverošs, tajā vairāk uzmanības pievērsts kvalifikāciju salīdzināšanai un atzīšanai būtiskām iniciatīvām, no kurām dažas var uzskatīt par novecojušām, jo tās tika izstrādātas pirms aptuveni 20–30 gadiem, savukārt citas ir vērstas uz kādu konkrētu nozari, piemēram, augstāko izglītību vai vienīgi reglamentētajām profesijām. Pat jau iedibinātu iniciatīvu gadījumā galvenā problēma ir tāda, ka nepieciešams nodrošināt to sistemātisku īstenošanu un turpmākas pilnveides mehānismus, piemēram, izstrādājot papildu tekstus Lisabonas konvencijai par kvalifikāciju atzīšanu (LKKA) vai veicot proaktīvus pasākumus turpmāko pilnveides vajadzību apzināšanai. Līdz ar to šis pētījums, iespējams, pilnībā neatspoguļo pašlaik īstenoto kvalifikāciju atzīšanas procesu sarežģītību dažādos valsts kontekstos. Turklāt tas balstīts uz *ReferNet* tīkla dalībnieku sniegto informāciju, tādēļ tā rezultāti var nebūt reprezentatīvi attiecībā uz visām profesionālo kvalifikāciju atzīšanā iesaistītajām pusēm. Jānorāda, ka daudzi respondenti kvalifikācijas aplūkoja vispārīgi, bieži vien vairāk pievēršoties augstākajai izglītībai nevis profesionālajai izglītībai, kas liecina par to, cik

sarežģīta un niansēta patiesībā ir profesionālo kvalifikāciju joma. Šie ierobežojumi liecina par nepieciešamību turpināt pētījumus un analīzi.

Tomēr šis pētījums ļāva apzināt dažus būtiskus aspektus, kas varētu būt noderīgi, apspriežot profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas pilnveides iespējas. Lai sasniegtu šo mērķi, ir svarīgi iesaistīto pušu vidū veidot vienotu izpratni par tādiem pamatjēdzieniem kā “būtiska atšķirība” un “atsauces punkts”. Tas varētu veicināt saskaņotību un sadarbību starp valstu kvalifikāciju sistēmām, kvalifikāciju atzīšanas iestādēm un citām iesaistītajām pusēm. Šajā kontekstā mācīšanās rezultāti varētu nodrošināt standartizētu terminoloģiju kvalifikāciju formulēšanai. Par kvalifikāciju atzīšanu atbildīgo iestāžu darbiniekiem un iesaistītajām pusēm jānodrošina mācību un kapacitātes stiprināšanas iespējas, lai padziļinātu viņu izpratni par mācīšanās rezultātiem un to piemērošanu kvalifikāciju atzīšanas procesos. Lai gan ierobežotie cilvēkresursi, ar ko saskaras dažas par kvalifikāciju atzīšanu atbildīgās iestādes, var kavēt mācīšanās rezultātu izmantošanu, dažas no šīm grūtībām iespējams pārvarēt, aicinot par kvalifikāciju piešķiršanu atbildīgās iestādes ieviest īsos mācīšanās rezultātu aprakstus, izmantojot digitalizācijas un MI potenciālu un vairojot uzticēšanos kvalifikāciju sistēmām (piemēram, stiprinot sadarbību).

Konkrētāk, digitalizācijas un MI plašāka izmantošana visos lēmumu pieņemšanas līmeņos varētu ietvert digitālās infrastruktūras pilnveidi un kapacitātes stiprināšanas pasākumus, piemēram, tiešsaistes platformu un datubāzu izveidi ar kvalifikāciju atzīšanai nepieciešamo informāciju, tostarp, ja tas iespējams, informāciju par pieņemtajiem kvalifikāciju atzīšanas lēmumiem, kā arī atbilstoša finansējuma un cita atbalsta nodrošināšanu digitālo rīku efektīvai izmantošanai. Līdz ar to par kvalifikāciju atzīšanu atbildīgās iestādes un iesaistītās puses var vienkāršot kvalifikāciju atzīšanas procesus, uzlabot to efektivitāti un precizitāti un tādējādi nodrošināt elastīgāku un ātrāku profesionālo kvalifikāciju atzīšanas procesu.

Turklāt ir svarīgi vairo savstarpējo uzticēšanos un sasaisti starp valstu kvalifikāciju sistēmām, lai veicinātu profesionālo kvalifikāciju atzīšanu. To iespējams panākt, izveidojot par kvalifikāciju atzīšanu atbildīgo iestāžu tīklu, kas ļautu dalīties ar paraugpraksi un izstrādāt vienotus kvalifikāciju atzīšanas standartus un vadlīnijas. Regulāri jāorganizē tikšanās un semināri, lai apspriestu dažādās kvalifikāciju salīdzināšanas pieejas, līdz ar to veicinot sadarbību un dialogu starp valstu iestādēm un citām iesaistītajām pusēm. Šīs diskusijas jāorganizē nolūkā nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret kandidātiem dažādos kontekstos. Tāpat jānorāda, ka pienācīgi saskaņoti kvalitātes nodrošināšanas standarti un procesi ļautu uzlabot caurskatāmību un uzticēšanos tādām kvalifikācijām un apliecinājumiem, ko nodrošina dažādi pakalpojumu sniedzēji vai kas iegūti ārpus formālās izglītības sistēmas.

1. tabulā ir apkopoti pētījuma galvenie secinājumi, tos aplūkojot kopsakarā ar izaicinājumiem un iespējām turpmākai attīstībai. Tajā īsumā aplūkotas praktiski īstenojamās atziņas, kas var palīdzēt politikas veidotājiem un pētniekiem pilnveidot profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas procesus.

Tabula 1 Praktiski īstenojamās atziņas par profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanu un atzīšanu

Tēmas	Izaicinājumi	Prioritārie risinājumi
1. Ar kvalifikācijām, mācīšanās rezultātiem un atzīšanas procedūrām saistītās informācijas pieejamība un piekļuve izglītības guvējiem un citām iesaistītajām pusēm nolūkā izveidot visaptverošu ceļvedi kvalifikāciju salīdzināšanai un atzīšanai	• Informācija ir izkļaidēta (sadrumstalota) un ne vienmēr aktuāla vai digitāli pieejama. • Trūkst visaptverošu piekļuves punktu informācijai par kvalifikācijām, mācīšanās rezultātiem un atzīšanu valsts un Eiropas līmenī. • Informācija ir sarežģīta, un izmantotie termini nav saprotami visiem galalietotājiem. • Informācija nav pietiekami elastīga, proti, tā nav viegli pielāgojama individuālajām vajadzībām pirms kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas procesa, šī procesa laikā un pēc tam. • Pastāv valodas barjeras.	• Izveidot digitālu un visaptverošu piekļuves punktu informācijai par (visu līmeņu un veidu) kvalifikācijām un apliecinājumiem, lai nodrošinātu izglītības guvējiem un citām iesaistītajām pusēm piekļuvi aktuālajai informācijai par kvalifikācijas līmeni, mācīšanās rezultātiem un kvalifikācijas raksturojošajiem faktoriem. • Mācīšanās rezultātu definēšanai izmantot īsus, standartizētus aprakstus. • Racionalizēt un vienkāršot kvalifikāciju atzīšanas procesus un sniegt skaidru informāciju par šiem procesiem. • Pēc kvalifikācijas atzīšanas sniegt izglītības guvējam informāciju par tā tiesībām un turpmākajiem pasākumiem gadījumos, kad kvalifikācija nav tikusi pilnībā atzīta. • Nodrošināt informāciju vismaz angļu valodā (līdzās oficiālajām valodām).
2. Ar kvalifikāciju salīdzināšanu un atzīšanu saistītās informācijas apstrāde, tostarp a) skaidru pamatjēdzienu nodrošināšana un b) papildu digitālo/ MI risinājumu izmantošana, lai stiprinātu kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas kapacitāti	• ES caurskatāmības instrumentos un juridiskajos tekstos, tostarp nesaistošajās tiesību normās, dažādu jēdzienu raksturošanai bieži vien izmantoti līdzīgi termini. Jēdzieni tiek lietoti nekonsekventi. Jaunās iniciatīvas bieži vien tiek izstrādātas, neņemot vērā gūto pieredzi. • Iesaistītajām pusēm un izglītības guvējiem tūkst zināšanu un izpratnes par caurskatāmības instrumentiem. • MI/digitālie risinājumi bieži vien tiek izmantoti, pietiekami neizvērtējot mācību un kvalifikāciju iezīmes. • Pamatjēdzienu skaidrojums un MI valodas modeļu izmantošana jānodrošina un jāattīsta, balstoties uz gūto pieredzi. • MI/digitālie risinājumi tiek izmantoti nekonsekventi, proti, dažās jomās tie strauji attīstās, savukārt citās joprojām netiek pietiekami izmantoti, tādēļ tie nenodrošina labākas iespējas un kvalitatīvākus pakalpojumus visiem izglītības guvējiem.	• Uzsākt (tūlītēju) sadarbību starp dalībvalstīm saistībā ar MI valodas modeļu izmantošanu kvalifikāciju salīdzināšanā un atzīšanā, balstoties uz kvalifikāciju, kompetenču un mācīšanās rezultātu konceptuālajām iezīmēm. • Kritiski izvērtēt jau ieviestos digitālos caurskatāmības instrumentus, raugoties no izglītības guvēja un darbinieka perspektīvas. Noteikt prioritātes saistībā ar digitālajiem rīkiem un/ vai nodrošināt to saskaņotību. • Stiprināt sadarbību starp ES dalībvalstīm, lai izveidotu visaptverošākus un konsekventākus instrumentus un praksi.

3. Atšķirīga kvalifikāciju atzišanas prakse	• Ārvalstīs iegūto profesionālo kvalifikāciju novērtēšanas prakse nav pietiekami elastīga. • Kvalifikāciju atzišanas prakse dažkārt netieši tiek izmantota nozaru pārstāvju interešu "kontrolēšanai" un aizsardzībai (kas neatbilst izglītības guvēju interesēm). • Tiek piemēroti pārāk daudzi kritēriji. • Lēmumu pieņēmējiem nav pilnīgas izpratnes par mācīšanās rezultātiem. • Mācīšanās rezultātu formulējums neļauj tos efektīvi izmantot kvalifikāciju salīdzināšanas un atzišanas procesos. • Daudzās valstu pieejas un lielais iesaistīto pušu skaits var apgrūtināt darba koordinēšanu un radīt neskaidrības.	• Izstrādāt saskaņotākas un caurskatāmākas kvalifikāciju salīdzināšanas un atzišanas pieejas, līdzsvarojot nozaru pārstāvju un izglītības guvēju intereses. • Izveidot Eiropas mēroga sadarbību un tīklu, kas ļautu apmainīties ar informāciju un saskaņot kvalifikāciju atzišanas pamatkritērijus. • Vairot kopējo izpratni par jēdzienu "būtiska atšķirība".
4. Savstarpējās uzticēšanās vairošana, stiprinot politisko sadarbību un veidojot nepieciešamās sistēmas, kā arī informācijas sadrumstalotības un kompetenču sadalījuma jautājumu risināšana	• Jau ilgus gadus galvenā uzmanība tiek pievērsta atsevišķām nozarēm nevis kvalifikāciju sistēmai kopumā (ES un valstu līmenī). • Nepietiekama informācija un caurskatāmība saistībā ar kvalitātes nodrošināšanas procedūram dalībvalstīs.	• Pastiprināt centienus ES un valstu līmenī stiprināt uzticēšanos kvalifikāciju sistēmām, ietverot visu līmeņu un veidu kvalifikācijas un apliecinājumus. • Pilnveidot jau ieviestās iniciatīvas vai attīstīt jaunas iniciatīvas, aplūkojot kvalifikāciju sistēmas visaptveroši un galveno uzmanību pievēršot mūžizglītībai un plaštvēruma izglītībai.
5. Ilgtspējīgas attīstības nodrošināšana nākotnē, sistemātiski mācoties no dalībvalstīm, jau ieviestajiem instrumentiem, pieejamajiem pētījumiem un izmēģinājumiem, tostarp <i>Erasmus+</i>	• Pašlaik nav izstrādāts vienots mehānisms, kas ļautu sniegt informāciju par kvalifikāciju atzišanu dalībvalstīs dažādiem mērķiem. • Nav pieejama sistemātiska informācija par kvalifikāciju atzišanas lēmumiem un to pamatojumu ne valstu iestāžu, ne iesaistīto pušu līmenī. • Ļoti ierobežots izvērtējums par kvalifikāciju atzišanas ietekmi uz izglītības guvējiem. • Nav izveidota sadarbība, lai veicinātu savstarpēju mācīšanos un vienotos par paraugpraksi profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanā un atzišanā.	• Organizēt savstarpēju mācīšanos, lai apzinātu ārvalstīs iegūto profesionālo kvalifikāciju atzišanas paraugpraksi. • Izvērtēt priekšrocības, kuras sniedz divpusējie vai reģionālie nolīgumi par kvalifikāciju atzišanu un attiecīgās kvalifikācijas, kā arī to sekmīgu īstenošanu veicinošos faktoros. • Sistemātiski apkopot un analizēt pētījumu, pilotprojektu (piemēram, <i>Erasmus+</i>) un izvērtējumu ("<i>Looking Back to Look Ahead</i>") rezultātus.

Avots: autori.

Šim nolūkam nepieciešama papildu informācija saistībā ar vairākiem jautājumiem. Lai padziļinātu izpratni par iesaistītajām pusēm un profesionālo kvalifikāciju atzīšanā izmantoto metodoloģiju, nepieciešams padziļināti izvērtēt attiecīgo situāciju dalībvalstīs. To iespējams paveikt, apzinot konkrētas problēmas, ar kurām iesaistītās puses saskaras dažādās valstīs, un izvērtējot iespējas vienkāršot kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas kritērijus visiem kvalifikāciju atzīšanas mērķiem, tostarp nereglementētajām profesijām, uz kurām pašlaik konkrēti neattiecas neviena Eiropas līmeņa pieeja. *ReferNet* aptaujas dati liecina par nepieciešamību izstrādāt praktiski orientētu pieeju, ņemot vērā attiecīgo valstu kontekstu un kvalifikāciju sistēmu daudzveidību. Šī pieeja varētu ietvert detalizētu kvalifikāciju atzīšanas kritēriju izvērtējumu, tostarp kopsakarā ar tādiem jēdzieniem kā “būtiskas atšķirības” un “atsauces punkti”, kā arī nodrošināt vadlīnijas un paraugpraksi, ko papildinātu instrumenti un resursi, kurus dažādas iesaistītās puses var izmantot, lai atvieglotu profesionālo kvalifikāciju atzīšanu.

Tāpat nepieciešami turpmāki pētījumi par kvalifikāciju atzīšanas procesu ietekmi uz izglītības guvējiem un darba tirgu, tostarp ietekmi, ko rada aizvien sarūkošā robeža starp kvalifikāciju atzīšanu un neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu. Noslēgumā jāpiebilst, ka būtu vērts izpētīt mākslīgā intelekta iespējas kvalifikāciju atzīšanā, jo šāds risinājums varētu uzlabot kvalifikāciju atzīšanas procesu efektivitāti un lietderīgumu.

Saīsinājumi

MI	Mākslīgais intelekts
<i>BRAVO</i>	Sadarbības veicināšana Eiropas profesionālo kvalifikāciju atzīšanas tīklā
EMM	Eiropas mācīšanās modelis
<i>ENIC</i>	Eiropas informācijas centru tīkls
EKI	Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra
<i>ESCO</i>	Eiropas prasmju, kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikācija
GKKA	UNESCO Globālā konvenciju par kvalifikāciju atzīšanu
LKKA	Lisabonas konvencija par kvalifikāciju atzīšanu / Eiropas reģiona konvencija par to kvalifikāciju atzīšanu, kas saistītas ar augstāko izglītību
<i>NARIC</i>	Eiropas Savienības dalībvalstu nacionālie akadēmiskās atzīšanas informācijas centri
NKI	Nacionālā kvalifikāciju ietvarstruktūra
PKD	Profesionālo kvalifikāciju direktīva / Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu
<i>ReferNet</i>	Eiropas profesionālās izglītības ekspertīzes tīkls
SVID	Stiprās puses, vājās puses, iespējas un draudi
PI	Profesionālā izglītība

Bibliogrāfija

[piekļuve saitēm 14.04.2025.]

- Bergan, S., & Blomqvist, C. (Ed.) (2014). *The Lisbon Recognition Convention at 15: making fair recognition a reality*. Council of Europe Higher Education Series, 19. Council of Europe.
- Bjørnåvold, J. & Villalba-Garcia, E. (2025). The need to move beyond transparency of qualifications. *Berufsbildung in Wissenschaft und Praxis (Vocational Training in Research and Practice)*.
https://www.bwp-zeitschrift.de/en/bwp_205643.php
- BRAVO. (2024) *Future possibilities for recognition of vocational qualifications in Europe: a presentation of the findings from the project workshops and best practice sharing*. Co-funded by the European Commission BRAVO 101101715.
<https://cdn.sanity.io/files/dc7vqrwe/production/25aa408d819de1e7bc01e48d4a83fd6da4721211.pdf>
- Brockmann, M., Clarke L., & Winch, C. (2009). Difficulties in recognising vocational skills and qualifications across Europe. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 16(1), 97-109.
- Cedefop. (2016). *Application of learning outcomes approaches across Europe: a comparative study*. Publications Office of the European Union. <http://dx.doi.org/10.2801/735711>
- Cedefop. (2019). *The changing nature and role of vocational education and training in Europe: Volume 6: Vocationally oriented education and training at higher education levels*. Publications Office of the European Union. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/02004>
- Cedefop. (2021). *Review and renewal of qualifications: towards methodologies for analysing and comparing learning outcomes*. Cedefop research paper. Publications Office of the European Union. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/615021>
- Cedefop. (2022). *Comparing vocational education and training qualifications: towards methodologies for analysing and comparing learning outcomes*. Publications Office of the European Union. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/939766>
- Cedefop. (2023). *European guidelines for validating non-formal and informal learning*. Cedefop reference series, 124. Publications Office of the European Union.
<http://data.europa.eu/doi/10.2801/389827>
- Cedefop. (2024a). *European inventory of validation of informal and non-formal learning 2023: overview report*. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2801/64271>
- Cedefop. (2024b) *Transparency and transferability of learning outcomes: a 20-year journey: analysis of developments at European and national level*. Cedefop research paper. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2801/3413866>
- Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region. (1997). April 11, 1997.
<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=165>
- Council of the European Economic Community. (1963). Decision No 266/63/EEC. *Official Journal of the European Communities*, 1963(63), 1285-1286. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/1963/266/oj/eng>
- Council of the European Communities. (1974). Council Resolution of 6 June 1974 on the mutual recognition of diplomas, certificates and other evidence of formal qualifications. *Official Journal of the European Union*, C 98, 20.8.1974, 1-1.
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_1974_098_R_0001_01
- Council of the European Communities. (1975). Regulation (EEC) No 337/75 of the Council of 10 February 1975 establishing a European Centre of the Development of Vocational Training. *Official Journal of the European Union*, L 39, 13.2. 1975, 1-4.
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=uriserv:OJ.L_.1975.039.01.0001.01.ENG
- Council of the European Communities. (1985). 85/368/EEC: Council Decision of 16 July 1985 on the comparability of vocational training qualifications between the Member States of the European

- Community *Official Journal of the European Union*, L 199, 31.7.1985, 56-59.
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=ojjOL_1985_199_R_TOC
- Council of the European Communities. (1992). Council Resolution of 3 December 1992 on transparency of qualifications. *Official Journal of the European Union*, C 49, 19.2.1993, 1-3.
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=ojjOC_1993_049_R_0001_01
- Council of the European Union, & European Commission. (2004). 'Education & Training 2010' The success of the Lisbon strategy hinges on urgent reforms: Joint interim report of the Council and the Commission on the implementation of the detailed work programme on the follow-up of the objectives of education and training systems in Europe. *Official Journal of the European Union*, C 104, 30.4.2004, 1-19.
[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52004XG0430\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52004XG0430(01))
- Council of the European Union. (2012). Council Recommendation of 20 December 2012 on the validation of non-formal and informal learning. *Official Journal of the European Union*, C 398, 22.12.2012, 1-5. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32012H1222\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32012H1222(01))
- Council of the European Union. (2017). Council Recommendation of 22 May 2017 on the European Qualifications Framework for lifelong learning and repealing the Recommendation of the EP and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the EQF for lifelong learning. *Official Journal of the European Union*, C 189, 15.6.2017, 15-28.
[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615(01))
- Council of the European Union. (2018). Council Recommendation of 26 November 2018 on promoting automatic mutual recognition of higher education and upper secondary education and training qualifications and the outcomes of the learning periods abroad. *Official Journal of the European Union*, C 444, 10.12.2018, 1-8.
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=ojjOC_2018_444_R_0001
- EQF-Europass project group. (2024). *European guidelines for the development and writing of short, learning-outcomes-based descriptions of qualifications*. Publications Office of the European Union. Cedefop working paper series, 21. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/838553>
- European Commission. (2011). *Evaluation of the Professional Qualifications Directive* (Directive 2005/36/EC). <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/15384/attachments/1/translations>
- European Commission. (2013). *Report from the Commission to the European Parliament and the Council. Evaluation of the European Qualifications Framework (EQF). Implementation of the Recommendation of the European Parliament and the Council of the Establishment of the European Qualifications Framework for Lifelong Learning*. COM(2013) 897 final, 19.12.2013.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52013DC0897>
- European Commission. (2018). Commission Implementing Decision (EU) 2018/1021 of 18 July 2018 on the adoption of technical standards and formats necessary for the operation of the automated matching through the common IT platform using the European classification and the interoperability between national systems and the European classification. *Official Journal of the European Union*, L 183, 19.7.2018, 20 – 22. https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_impl/2018/1021/oj/eng
- European Commission. (2020). Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, *User guide, Directive 2005/36/EC – All you need to know about recognition of professional qualifications*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2873/49563>
- European Commission. (2022). *Report of the EQF Advisory Group project group on Horizontal comparison of qualifications*. Final report. 23 February 2022.
- European Commission. (2023a). *Commission Recommendation of 15.11.2023 on the recognition of qualifications of third-country nationals*. COM (2023) 7700 final.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023H2611>
- European Commission. (2023b). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Demographic change in Europe: A toolbox for action*. COM(2023) 577 final, 11.10.2023.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023DC0577>

- European Commission. (2023c). *Implementation of the 2018 Council Recommendation on promoting automatic mutual recognition of higher education and upper secondary education and training qualifications and the outcomes of learning periods abroad. Executive Summary*. Publications Office of the European Union. <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education/automatic-recognition-of-qualifications>
- European Commission. (2023d). *Report from the Commission to the Council on the implementation of the Council Recommendation on promoting automatic mutual recognition of higher education and upper secondary education and training qualifications and the outcomes of learning periods abroad*. COM (2023) 91 final, 23.3.2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2023:91:FIN>
- European Commission. (2024a). *Evaluation of the Council Recommendation of 22 May 2017 on the European Qualifications Framework for lifelong learning*.
- SWD (2024) 141 final, 25.3.2024. Commission staff working document. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8313-2024-INIT/en/pdf>
- European Commission. (2024b). *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the implementation and impact of Decision (EU) 2018/646 of the European Parliament and of the Council of 18 April 2018 on a common framework for the provision of better services for skills and qualifications (Europass) and repealing Decision No 2241/2004/EC*. COM(2024) 135 final, 25.3.2024. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52024DC0135>
- European Commission. (2025). *Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The Union of Skills*. COM (2025) 90 final, 5.3.2025. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025DC0090>
- European Commission. (2025b). *European Learning Model (ELM)*. <https://europa.eu/europass/elm-browser/index.html>
- European Commission. DG Employment, Social Affairs and Inclusion, ECORYS, Curtarelli, M., Donlevy, V., McCoshan, A., & Meierkord, A. (2017). *Study on obstacles to recognition of skills and qualifications: final report*. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2767/968470>
- European Commission. DG Employment, Social Affairs and Inclusion, Ockham IPS & Visionary Analytics. (2024). *Study supporting the evaluation of the Council Recommendation of 22 May 2017 on the European Qualifications Framework for Lifelong Learning: final report*. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2767/708989>
- European Court of Auditors. (2024). *The recognition of professional qualifications in the EU: an essential mechanism but used sparsely and inconsistently*.
- Special report, 10/2024. <https://www.eca.europa.eu/en/publications/SR-2024-10&od=1>
- European Economic Community. (1957, March 25). *Treaty Establishing the European Economic Community*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11957E/TXT>
- European Education and Culture Executive Agency. Eurydice. (2024). *The European higher education area in 2024: Bologna process implementation report*. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2797/483185>
- European Parliament, & Council of the European Union. (2005). Directive 2005/36/EC of the European Parliament and of the Council of 7 September 2005 on the recognition of professional qualifications. *Official Journal of the European Union*, L 255, 30.9.2005, 22-142. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2005/36/oj/eng>
- European Parliament, & Council of the European Union. (2008). Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning. *Official Journal of the European Union*, C 111, 6.5.2008, 1-7. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2008.111.01.0001.01.ENG
- European Parliament, & Council of the European Union. (2016). Regulation (EU) 2016/589 of the

- European Parliament and of the Council of 13 April 2016 on a European network of employment services (EURES), workers' access to mobility services and the further integration of labour markets, and amending Regulations (EU) No 492/2011 and (EU) No 1297/2013. *Official Journal of the European Union*, L 107, 22.4.2016, 1-28. <https://data.europa.eu/doi/10.2797/483185>
- European Parliament, & Council of the European Union. (2018). Decision (EU) 2018/646 of the European Parliament and of the Council of 18 April 2018 on a common framework for the provision of better services for skills and qualifications (Europass) and repealing Decision No 2241/2004/EC. *Official Journal of the European Union*, C 112, 2.5.2018, 42-50. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0646>
- Eurostat. (2024). Labour market slack by sex and age: annual data [Data set]. [https://www.enic-naric.net/fileusers/FINAL_REVISSED_Recomm_for_Rec_Foreign_Qualif_29%2006%2010_\(PUBLISHED\)\(1\).pdf](https://www.enic-naric.net/fileusers/FINAL_REVISSED_Recomm_for_Rec_Foreign_Qualif_29%2006%2010_(PUBLISHED)(1).pdf)
- Gordon, J. (1999). Approaches to Transparency of Vocational Qualifications in the EU. *European Journal of Education*, 34(2), 203-217. <https://www.jstor.org/stable/1503494>
- Koelink, A. H. (1992). *The Comparability of Vocational Qualifications in Europe. Report produced at the request of the European Centre for the Development of Vocational Training*. First edition, Berlin 1992. Cedefop. <https://aei.pitt.edu/42974/1/A6904.pdf>
- Schuster, A., Vincenza, M., & Urso, G. (ed.) (2013). *Recognition of qualifications and competences of migrants. International Organization for Migration (IOM)*. <https://publications.iom.int/books/recognition-qualifications-and-competences-migrants>
- Treaty establishing the European Economic Community. (1957, March 25). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A11957E%2FTXT>
- UNESCO & Council of Europe. (1997). *Explanatory Report to the Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region*. Lisbon, 11.IV.1997. <https://rm.coe.int/16800ccde6>
- UNESCO & Council of Europe. (2010). *Revised Recommendation on Criteria and Procedures for the Assessment of Foreign Qualifications*, 23 June 2010. [https://www.enic-naric.net/fileusers/FINAL_REVISSED_Recomm_for_Rec_Foreign_Qualif_29%2006%2010_\(PUBLISHED\)\(1\).pdf](https://www.enic-naric.net/fileusers/FINAL_REVISSED_Recomm_for_Rec_Foreign_Qualif_29%2006%2010_(PUBLISHED)(1).pdf)
- UNESCO & Council of Europe. (2013). The committee of the Convention on the recognition of qualifications concerning higher education in the European region. Subsidiary text to the Convention: 'Recommendation on the use of qualifications frameworks in the recognition of foreign qualifications'. Strasbourg/Paris/Split 19 June 2013. https://www.enic-naric.net/fileusers/DGIIEUHE_2012_14_Rev09_FINAL_-_LRC_Supplementary_Text_on_the_Use_of_QFs_ENGLISH.pdf
- UNESCO & Council of Europe. (2022). *Monitoring the implementation of the Lisbon recognition Convention: monitoring report*. <https://doi.org/10.54675/LVVF4680>
- UNESCO. (2019). *Global Convention on the recognition of Qualifications concerning Higher Education*. Paris, 25 November 2019. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373602/PDF/373602eng.pdf.multi.page=3>

Politika un instrumenti profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanai un atzīšanai Eiropā

Pārskats

Šajā pētījumā sniegts pārskats par ES dalībvalstīs izmantoto politiku un instrumentiem profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanai un atzīšanai. Tajā aplūkota jau ieviesto ES caurskatāmības instrumentu nozīme, valstu iestāžu un iesaistīto pušu izmantotās metodes profesionālo kvalifikāciju salīdzināšanai un atzīšanai, kā arī tēmas un jēdzieni, kas varētu veicināt praktiski orientētas pieejas izstrādi Eiropas mērogā dažādiem kvalifikāciju atzīšanas mērķiem.

Pētījumā izdarītie secinājumi liecina par nepieciešamību nodrošināt pamatjēdzienu konsekventu lietojumu, stiprināt savstarpējo uzticēšanos valstu kvalifikāciju sistēmām, kā arī izmantot kvalifikāciju atzīšanas procesos mācīšanās rezultātus un digitalizācijas un mākslīgā intelekta sniegtās iespējas, lai uzlabotu kvalifikāciju salīdzināšanas un atzīšanas procesu efektivitāti un lietderīgumu. Noslēgumā izvērtēta gūto atziņu ietekme un praktiskā pielietojamība, kā arī noteikti turpmākie pētniecības virzieni, vienlaikus uzsverot nepieciešamību īstenot ilgtermiņa sadarbību, lai nodrošinātu pārredzamu un elastīgu kvalifikāciju atzīšanas pieeju, kas ļautu uzlabot mobilitāti un prasmju izmantošanu visā ES.